

ADALET DERGİSİ

Journal of Justice

Yıl: 153 Dönem: VI 2026/2 Sayı: 77

ISSN: 1011-730X

ISSN (online): 2717-6614

AIHM KARARLARI IŞIĞINDA TÜRKİYE’DE ŞÜPHELİ ÖLÜM OLAYLARINDA ETKİN SORUŞTURMA VE CUMHURİYET SAVCISI - KOLLUK İLİŞKİSİNDEKİ YAPISAL SORUNLAR

*Effective Investigation of Suspicious Deaths in Türkiye and
Structural Problems in the Public Prosecutor- Law Enforcement
Relationship:
An Analysis in Light of ECtHR Judgments*

Dr. Öğr. Üyesi Gülen SOYASLAN AKDEMİR
Çankırı Karatekin Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Anabilim Dalı
gulensoyaslan@gmail.com
ORCID: 0000-0003-4725-1416

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü (<i>Article Type</i>):	Araştırma Makalesi (<i>Research Article</i>)
Geliş Tarihi (<i>Received</i>):	29.07.2026
Kabul Tarihi (<i>Accepted</i>):	28.09.2026
Değerlendirme (<i>Peer-Review</i>):	Editör Ön İnceleme - Çift Taraflı Körleme - En az İki Dış Hakem – Yayın Danışma Kurulu Kararı (<i>Editorial Screening – Double-Blind Peer Review – At Least Two External Reviewers – Decision of the Editorial Advisory Board</i>)
İntihal (<i>Plagiarism</i>):	Turnitin (<i>İntihal incelemesi Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü işbirliği ile yapılmaktadır.</i>)
Etik Beyan (<i>Ethical Statement</i>):	Çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. (<i>It is declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation of the study, and all referenced works are cited in the bibliography.</i>)

s.s. 609-651

***Effective Investigation of Suspicious Deaths in Türkiye and
Structural Problems in the Public Prosecutor- Law Enforcement
Relationship:
An Analysis in Light of ECtHR Judgments***

Abstract

In recent years, the difficulty in identifying perpetrators in suspicious death cases reported in the media in Türkiye has raised serious concerns regarding the effectiveness of criminal investigations and the deficiencies inherent in the investigative process. This study aims to identify the measures necessary to enhance the effectiveness of criminal investigations in Türkiye. To this end, it first examines the essential requirements of an effective investigation as developed in the case law of the European Court of Human Rights (ECtHR). It then analyses the ECtHR's judgments against Türkiye concerning the procedural aspect of the right to life, with a view to identifying the principal shortcomings affecting the effectiveness of criminal investigations.

Within this framework, the study addresses issues relating to the independence and impartiality of public prosecutors, as well as the institutional relationship between public prosecutors and the judicial police, with particular emphasis on the structural problems that undermine the effectiveness of criminal investigations. Finally, it proposes a number of systemic reforms aimed at improving the quality of investigations, including greater specialization of both public prosecutors and judicial police officers, granting chief public prosecutors a decisive role in the appointment, promotion, performance evaluation, and disciplinary assessment of judicial police officers, and ensuring that, despite maintaining their dual institutional structure, judicial police remain accountable to the Ministry of Justice with respect to their judicial functions.

Keywords

Effective investigation, public prosecutor, judicial police, independence, impartiality, right to life.

AIHM KARARLARI IŞIĞINDA TÜRKİYE’DE ŞÜPHELİ ÖLÜM OLAYLARINDA ETKİN SORUŞTURMA VE CUMHURİYET SAVCISI - KOLLUK İLİŞKİSİNDEKİ YAPISAL SORUNLAR

Özet

Ülkemizde son yıllarda medyaya yansıyan şüpheli ölüm olaylarında faillerin tespit edilmesindeki güçlük, soruşturmaların ne ölçüde etkin gerçekleştirildiğini ve eksiklikleri sorgulamamıza sebep olmuştur. Türkiye’de soruşturmaların etkinliğinin artırılması için gerekli hususları tespit etmek amacıyla yaptığımız çalışmamızda, öncelikle AIHM kararları referans alınarak etkin soruşturmanın özellikleri ortaya konulacaktır. Ardından AIHM’nin yaşam hakkının usuli boyutu olan etkin soruşturma bağlamında Türkiye aleyhine verdiği kararlardan yola çıkılarak, soruşturmaların etkinliği ile ilgili temel eksiklikler tespit edilecektir. Bu bağlamda Cumhuriyet savcısının bağımsızlık ve tarafsızlığı meselesi ile Cumhuriyet savcısı ve adli kolluk ilişkisine ve bu ilişkideki soruşturmaların etkinliğini etkileyen sorunlara değinilecektir. Soruşturmaların niteliğini yükseltmek için, Cumhuriyet savcısı ve kolluğun uzmanlaşması, adli kolluğun tayin, terfi ve yükselmelerinde Cumhuriyet başsavcısının söz sahibi olup adli kolluk personeline sicil verme yetkisinin olması, adli kolluğun teşkilat olarak Adalet Bakanlığına bağlanmasa da karma yapısından dolayı adli işlerde Adalet Bakanlığına karşı sorumlu olması gibi birçok sistemsel öneride bulunulacaktır.

Anahtar Kelimeler:

Etkin soruşturma, Cumhuriyet savcısı, adli kolluk, bağımsızlık, tarafsızlık, yaşam hakkı.

GİRİŞ

Devletler hükümlerlik yetkilerinin bir gereği olarak, ülkelerinde gerçekleşen adli olaylarda failleri tespit etmek üzere tüm imkanlarını kullanarak etkili bir soruşturma yapmak zorundadırlar. Bozulan kamu düzeninin yeniden tesisi, sorumluların yakalanıp sağlam deliller temelinde adil yargılamanın sağlanması ile mümkündür. Yeterli araştırmaya dayanmayan, gerekli delillerin toplanmadığı, gecikmeli ve sürüncemede bırakılan eksik bir soruşturma yargılama aşamasını olumsuz yönde etkileyecektir. Mahkemenin soruşturma aşamasında yetersiz ve eksik bırakılan hususları tamamlamak üzere olayın üzerinden zaman geçtikten sonra delil toplamaya çalışmasına, bu da delillerin sahlılığı konusunda şüphelerin doğmasına, yeterli delil elde edilememesine, yargılamanın uzamasına ve neticede hükmün isabeti konusunda tereddütlere sebep olacaktır. O halde etkin bir soruşturma yargılamanın temel taşıdır. Kurucu unsurudur.

Etkin soruşturmanın gerçekleştirilmesi, bilimsel delillere adli kriminalistik imkanları ile erişme ve bunları yorumlama kapasitesini gerektirir. Delilleri ortaya çıkartacak ve somut olay temelinde yorumlayacak sşjeler ise Cumhuriyet savcısı ve kolluktur. O halde etkin soruşturmanın

temelinde laboratuvar imkanları olduğu kadar, delilleri tespit edip toplayan ve araştırmayı yapan Cumhuriyet savcısı ve kolluk da vardır.

Türkiye’de etkin soruşturma meselesi, son yıllarda gerçekleşen faili meçhul ölüm vakaları ile daha da önemli hale gelmiştir. Bu soruşturmalarda eksikliklerin ne olduğu merakı üzerine hazırlanan bu çalışma, ülkemiz mahkemeleri açısından Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (AİHS) 46. ve Anayasanın 90/5. maddesi uyarınca bağlayıcı olan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin (AİHM) Türkiye aleyhine verdiği kararları referans alarak, şüpheli ölüm olayları özelinde etkin soruşturma bağlamındaki eksiklikleri tespit etmeyi ve sistemi iyileştirmeye yönelik çözüm önerileri sunmayı hedeflemektedir.

Çalışmanın ilk bölümünde, etkin soruşturmanın genel şartlarından bahsedilecektir. İkinci bölümde, AİHM’nin yaşam hakkı ihlalleri bağlamında şüpheli ölüm olaylarında Türkiye aleyhine etkin soruşturmanın yapılmadığına yönelik kararları incelenerek soruşturmalardaki eksiklikler tespit edilecektir. Üçüncü bölümde ise, Türkiye’de Cumhuriyet savcısı ve adli kolluğun soruşturmadaki rolleri, ilişkileri ve soruşturmaların etkinliğini zayıflatan sistemsel sorunlar tespit edilerek sistemi iyileştirmeye yönelik önerilerde bulunulacaktır.

I. AİHM KARARLARINDA ETKİN SORUŞTURMANIN ŞARTLARI

Etkin soruşturma kavramı, AİHM’nin yaşam hakkının (AİHS md. 2) ihlaline ilişkin açılan davalarda, devletin pozitif ve usuli yükümlülüğü olarak kabul ettiği önemli bir prensiptir.¹ Mahkeme 1990’lardan itibaren verdiği içtihatlarla etkin soruşturmanın özelliklerini belirlemiştir.² Mahkemeye göre, etkin soruşturmanın temel şartları: bağımsızlık (*independence*), etkili (*effective*) ve yeterli araştırma (*adequate investigation*), çabukluk (*promptness*) ve makul hız (*reasonable expedition*), soruşturma ve sonuçlarının kamunun denetimine açık olması (*public scrutiny*), mağdurun ailesinin meşru menfaatlerini korumak için

¹ Batuhan Hoşgöl, *Etkin Soruşturma Yükümlülüğü* (Seçkin Yayıncılık 2019) 25-26; Oktay Bahadır, *Yaşama Hakkı* (Seçkin Yayınları 2015) 163; İrfan Tüner, *Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında Devletin Öldürmeme Yükümlülüğü* (Seçkin Yayınları 2021) 49; Hakan A Yavuz ve İsmail Doğukan Bölükoğlu, ‘Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihatlarında Yaşam Hakkı Bağlamında Etkin Soruşturma Yükümlülüğü’ (2025) 229 THD 156, 157, 160.

² Anayasa Mahkemesi (AYM) de bu şartları kabul etmiş olup, makalenin kapsamını sınırlayabilmek için burada ayrıca inceleme konusu yapılmayacaktır. AYM’nin de bireysel başvurulara ilişkin kararlarında AİHM tarafından belirlenmiş kriterleri uyguladığına dair bakınız: Ayşe Özkan Duvan, ‘Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi 2. Maddesi Çerçevesinde Yaşam Hakkının Korunmasında Devletin Yükümlülüğü’ (2018) 24(2) Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi 660, 677; Hayri Keser, ‘Bireysel Başvuru İçtihatlarında Yaşam Hakkının Usuli Boyutu: Etkili Soruşturma Yükümlülüğü’ (2022) 12(2) AkdHFD 411, 425-426; Gizem Ceren Demir Koşar, *Yaşam Hakkı ile İşkence ve Kötü Muamele Yasası Kapsamında Cezasızlık Sorunu* (Seçkin Yayıncılık 2021) 40.

gerekli olduğu ölçüde soruşturma sürecine dahil edilmesidir (*involvement of the victim's next of kin*).³

Bağımsızlık, soruşturmada sorumlu olan ve soruşturmayı yürüten kimselerin, soruşturulan olayda geçen kimselerle herhangi bir hiyerarşik veya kurumsal bağının olmaması ve fiili olarak açıkça bağımsız hareket edebilmesi anlamına gelir.⁴ Savcının soruşturma konusu olayda yer alan kolluk kuvvetleri tarafından getirilen delile büyük ölçüde dayanması soruşturmanın bağımsız olmadığının göstergesidir.⁵ Savcının kolluğun doğru olduğunu söylediği hususları sorgulamaksızın doğru varsayması, bunu desteklemek için herhangi bir ek delil araştırması yapmaması, olay yerinde delil toplama ihtiyacı hissetmemesi, olayın meydana geliş şeklini bağımsız olarak yeniden ortaya koymaması bağımsız davranması gereken bir savcı için hata niteliğindedir.⁶

Etkili ve yeterli⁷ soruşturma ise, olayın gerçekleştiği koşulların ortaya çıkarılmasını sağlamaya, uygulanan kuvvetin koşullar içinde haklı olup olmadığını belirlemeye ve sorumluları tespit edip cezalandırmaya elverişli bir soruşturmanın yapılmasını ifade eder. Bu kriter bir netice zorunluluğu olmayıp, bir araç zorunluluğudur.⁸ Yetkililer olayla ilgili delilleri muhafaza altına almak için makul olan tüm adımları atmakla yükümlüdür. Bu bağlamda tanık ifadesi,⁹ adli deliller,¹⁰ yaralanmanın kesin ve tam bir kaydını ortaya koyan ve klinik bulgular ile ölüm sebebine ilişkin objektif analiz içeren bir

³ *McCann and Others v the United Kingdom* App no 18984/91 (ECtHR, 27 September 1995), paras 161, 163; *Kelly and Others v the United Kingdom* App no 30054/96 (ECtHR, 4 May 2001), paras 95-98; *McKerr v the United Kingdom* App no 28883/95 (ECtHR, 4 May 2001), paras 112-115; *Hugh Jordan v the United Kingdom* App no 24746/94 (ECtHR, 4 May 2001) paras 106-109; *Güleç v Turkey* App no 54/1997/838/1044 (ECtHR, 27 July 1998), para 78; *Armani da Silva v the United Kingdom* App No 5878/08 (ECtHR, 30 March 2016), paras 232-237. Andela Dukanovic, "The Obligation to Conduct an Effective Investigation- International Standards and Practice" (2025) XVI 3 CRIMEN 365, 367-368, 377-380; Özkan Duvan (n 2) 425-434; Sesim Soyer Güleç, "Ceza Muhakemesi Hukukunda Soruşturmanın Etkinliği İlkesi ve Takipsizlik Kararları Üzerindeki Etkisi" (2013) 15 Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 1393, 1398-1399, 1456; Demir Koşar (n 2) 40-51.

⁴ *Kelly* (n 3) para 95; *Hugh Jordan* (n 3) para 106; *McKerr* (n 3) para 112; *Ramsahai and Others v the Netherlands* App no 52391/99 (ECtHR, 15 May 2007), para 325; *Giuliani and Gaggio v Italy* App no 23458/02 (ECtHR, 24 March 2011), para 300; *Armani Da Silva* (n 4) para 232.

⁵ *Ergi v Turkey* App no 66/1997/850/1057 (ECtHR, 28 July 1998), paras 83-84.

⁶ *Kaya v Turkey* App no 158/1996/777/978 (ECtHR, 19 February 1998), para 89.

⁷ *Ramsahai* (n 4) paras 326, 328; *Er and Others v Turkey* App no 23016/04 (ECtHR, 31 July 2012), para 87; *Mahmut Kaya v Turkey* App no 22535/93 (ECtHR, 28 March 2000), para 108; *Çelikkilek v Turkey* App no 27693/95 (ECtHR, 31 May 2005), para 94; *Tepe v Turkey* App no 27244/95 (ECtHR, 9 May 2003), para 182; *Adalı v Turkey* App no 38187/97 (ECtHR, 31 March 2005), para 233; *Başbilen v Turkey* App no 35872/08 (ECtHR, 26 April 2016), para 77.

⁸ *McKerr* (n 3) para 113; *Kelly* (n 3) para 96; *Hugh Jordan* (n 3) para 107; *Aslakhanova and Others v Russia* App nos 2944/06 and 8300/07, 50184/07, 332/08, 42509/10 (ECtHR, 18 December 2012), para 121; *Ramsahai* (n 4) para 324; *Armani da Silva* (n 3) para 233.

⁹ *Tanrıku v Turkey* App no 23763/94 (ECtHR, 8 July 1999), para 109.

¹⁰ *Gül v Turkey* App no 22676/93 (ECtHR, 14 December 2000), para 89.

otopsiyi¹¹ de içeren deliller ortaya konmalıdır. Soruşturmada davanın koşullarını, ölüm sebebini veya faili bulma kapasitesini zayıflatan her türlü eksiklik etkin soruşturma standardını karşılamama riskini doğuracaktır.¹²

Buna ek olarak, soruşturmanın sonuçlarının ilgili tüm hususların kapsamlı, objektif ve tarafsız analizine dayanması gerekir. Araştırılması açıkça gereken bir hususun araştırılmaması, soruşturmanın olayın koşullarını ve sorumluları ortaya çıkarma kapasitesini önemli ölçüde zayıflatır.¹³ Bununla birlikte, soruşturmanın etkinliğine ilişkin asgari eşiği karşılayan incelemenin doğası ve derecesi, ilgili olayın koşullarına bağlı olup, ilgili tüm olaylar ve soruşturmanın uygulamadaki fiili koşulları temelinde değerlendirilmelidir. Bu bağlamda, şüpheli ölümün bir devlet görevlisi tarafından gerçekleştirildiği hallerde, olaya ilişkin yürütülen soruşturma yetkili makamlar tarafından özellikle sıkı bir denetime tabi tutulmalıdır.¹⁴

Etkin soruşturma için diğer bir koşul, soruşturmanın gecikmeksizin başlatılması ve makul bir süratle yürütülmesidir. Soruşturmanın ilerlemesini önleyecek zorluklar veya engellerin olabileceği kabul edilmelidir. Bununla birlikte, ölümcül güç kullanımını içeren bir suça karşı soruşturmaya derhal cevap verilmesi, yetkililerin hukukun üstünlüğüne bağlı olduğuna dair kamu güvenini korumak ve hukuka aykırı fiiller karşısında danişıklı hareket edildiği veya bunlara göz yumulduğu yönünde herhangi bir izlenimin oluşmasını önlemek açısından elzemdir.¹⁵

Etkin soruşturma için diğer bir şart, soruşturma ve sonuçları hakkında kamu denetiminin olması ve mağdur veya yakınlarının soruşturmaya dahil edilmesidir. Bu, hesap verilebilirliği teori ve uygulamada gerçekleştirebilmek için gereklidir. Gerekli kamu denetiminin ne derecede olması gerektiği davadan davaya değişiklik gösterebilse de, tüm davalarda mağdurun yakınlarının mağdurun meşru menfaatlerini korumak amacıyla sürece dahil edilmesi gerekir.¹⁶ Bununla birlikte, polis raporlarının ve soruşturma materyallerinin açıklanması veya yayımlanması özel şahıslar veya diğer soruşturmalar için potansiyel zararlı etkileri olan hassas sorunlar içerebileceğinden, bunun AIHS'nin 2. maddesi bağlamında otomatik bir gereklilik olduğu söylenemez. Kamunun ve mağdurun yakınlarının soruşturma evraklarına erişimi sürecin diğer aşamalarında sağlanabilir. Ayrıca 2. madde, soruşturma yetkililerine, yakınların soruşturma işlemleriyle ilgili her talebini yerine getirme görevi de yüklemesiz.¹⁷ Soruşturma makamlarından

¹¹ *Salman v Turkey* App no 21986/93 (ECtHR, 27 June 2000), para 106.

¹² *McKerr* (n 3) para 113; *Kelly* (n 3) para 96; *Hugh Jordan* (n 3) para 107; *Aslakhanova* (n 8) para 121; *Ramsahai* (n 4) para 324; *Armani da Silva* (n 3) para 233; *Er* (n 7) para 81.

¹³ *Armani da Silva* (n 3) para 234.

¹⁴ *ibid.*

¹⁵ *Hugh Jordan* (n 3) para 108; *Kelly* (n 3) para 97; *McKerr* (n 3) para 114; *Armani da Silva* (n 3) para 237.

¹⁶ *McKerr* (n 3) para 115; *Kelly* (n 3) para 98; *Güleç* (n 3) para 82; *Hugh Jordan* (n 3) para 109; *Armani da Silva* (n 3) para 235.

¹⁷ *Armani da Silva* (n 3) para 236; *Giuliani and Gaggio* (n 4) para 304; *McKerr* (n 3) para 129; *Ramsahai* (n 4) para 348.

beklenen, aileyi veya hukuki temsilcilerini sürece dahil ederek onlara bilgi vermek ve dosyaya delil göstermelerini sağlamaktır.¹⁸

II. AİHM KARARLARINDA TÜRKİYE'DE ETKİN SORUŞTURMA BAĞLAMINDA TESPİT EDİLEN EKSİKLİKLER

2005 yılında yürürlüğe giren 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu dönemi öncesinde, ülkenin güneydoğusunda 1990'ların sonlarında yaşanan terör olayları dolayısıyla meydana gelen ölümlerle alakalı olarak genellikle güvenlik güçleri hakkında gerçekleştirilen soruşturmaların etkinliği Mahkeme önünde tartışma konusu olmuştur. Gözaltında kaybolmalar, güvenlik güçleri bağlantılı ölümler, gösteri veya askeri operasyon sırasındaki ölümler bu dönemdeki temel olay temalarıdır. 5271 sayılı CMK yürürlüğe girdikten sonra ise, terör olaylarının şiddetini yitirmesi dolayısıyla Güneydoğu'da gerçekleşen faili meçhul ölümler dava konusu olmaktan çıkmış olsa da, yine de temel dava konusu farklı tür olaylarda meydana gelen öldürmeler sonucunda güvenlik güçlerine yönelik soruşturmaların etkinliği üzerinde yoğunlaşmıştır.

Kararların büyük çoğunluğunda tartışılan temel sorun delil araştırması konusundaki yetersizliklerdir. Bu yetersizlikler kimi olayda tanık ifadesi, otopsi ve adli delillerin toplanmamasından, kimi olayda ise Cumhuriyet savcısının kolluğun getirdiği delilleri ve çizdiği olay örgüsünü sorgulamaksızın doğru kabul edip olayın gerçeklerini kendi zihniyle tekrar ortaya çıkarmaya çalışmamasından ileri gelmektedir. Her iki durum da neticede savcının soruşturmadaki rolü ve savcı-kolluk ilişkisi ile ilgilidir. Bu bölümde AİHM'nin devletin yaşam hakkını koruma yükümlülüğünün usulü yönüyle (etkin soruşturma) ilgili Türkiye hakkında verdiği ihlal kararlarındaki gerekçelere değinilecek, soruşturmalardaki temel eksiklikler kararda ağırlıklı olarak tartışılan sorunlara göre sınıflandırılarak ortaya konacaktır.

A. OLAYYERİ VE ADLİ KRİMİNALİSTİK İNCELEMESİ EKSİKLİKLERİ

AİHM, güvenlik güçlerinin güç kullanımına ilişkin *Kaya* kararında olayların resmi açıklamasının destekleyici delillerle desteklenmemesini, savcının ölenin terörist olduğuna dair varsayımı sorgulamaksızın kabul etmesini, bu konuda olay yerindeki askerlerden herhangi bir ifade alınmamasını, yoğun silahlı çatışmanın meydana geldiğini gösteren boş kovanların toplanması için bir girişimde bulunulmamasını, ölenin elleri ve kıyafetinde atış artığı araştırılmamasını, silahının üzerinde parmak izi incelemesi yapılmamasını eleştirmiştir. Bağımsız soruşturma görevlisi olarak savcının olay yerinden delil toplaması, olay hakkında kendi bağımsız değerlendirmesini yapması ve ölen kişinin iddia edilen gibi terörist olduğu konusunda kendini tatmin edecek bir kanaate varması gereklerinin bilincinde olması gerektiğini vurgulamıştır. Ayrıca savcının parmak izi raporlarını beklemeden görevsizlik kararı vermesini eleştirmiştir. Otopsi raporunun eksikliklerini de eleştirerek, ölenin üstünden kaç mermi çekirdeği çıktığı ve ne kadar uzaktan ateş edildiği gibi hayati öneme sahip soruların cevapsız kaldığından ve bu bağlamda soruşturmanın minimum gerekliliklerinin

¹⁸ *Adalı* (n 7) para 232.

karşılanmadığından bahsetmiştir.¹⁹ Savcının ölen kişinin terörist olduğuna dair kesin kanaatinin başka deliller karşısında sınınamamış olması da diğer bir eleştiri konusudur.²⁰

Bir başka şüpheli vurulma olayında Mahkeme, olay yeri incelemesinin yüzeysel gerçekleştirildiği (örneğin fotoğrafların bulunmadığı), polis tarafından çizilen olay yeri krokisinin belirlilik ve detay içerme yönlerinden eksik olduğu, soruşturmanın tamamının yetersiz ve belirsiz raporlamalardan oluştuğu, otopside adli tıp uzmanının bulunmadığı ve kapsamlı otopsi gerçekleştirilmediği, mağdurun vücudunda kalan on bir mermi çekirdeğinin çıkartılması girişiminde bulunulmadığı, olayın terör saldırısı olduğuna dair dosyada yeterli delil olmamasına rağmen terör olayı olduğu gerekçe gösterilerek savcının görevsizlik kararı vermesinin uygun olmadığı, olayın olduğu yerde nöbet tutan güvenlik görevlilerinin ifadelerine başvurulmadığı, soruşturmanın devam ettiğini gösteren somut bir bilgi sunulmadığı gerekçeleriyle etkin soruşturma yükümlülüğünün ihlal edildiği sonucuna varmıştır.²¹

Şüpheli kaybolma sonrasında bulunan cesetlere ilişkin bir başka soruşturmada, Mahkeme, gerçekleştirilen otopsilerden birinin üstünkörü olmasını diğerinin ise detaylı olmakla birlikte tırnak altlarındaki ve diz ve ayak bileğindeki ekimozlar ile dizdeki çiziklere ilişkin bir açıklama içermemesini, sağ kulaktaki ve baş bölgesindeki morluğun vücuda baskıdan kaynaklı oluşabileceğini söylemekle birlikte net bir açıklama yapılmamasını eleştirmiştir.²² Mahkeme'ye göre, olay yerinin adli incelemesi ve mağdurların olay yerinde öldürülüp öldürülmediğine veya olay yerine nasıl getirildiğine ilişkin bir raporun bulunmaması, mağdurların Elazığ'dan Tunceli'ye birçok güvenlik noktasının olduğu yoldan nasıl getirildiğinin araştırılmaması, arabanın bulunduğu yerdeki potansiyel görgü tanıklarının ifadesinin alınmaması, gözaltı kayıtlarının incelenmesine ilişkin herhangi bir girişimde bulunulmaması önemli eksikliklerdir.²³ Mahkeme ayrıca soruşturmanın sürüncemede bırakıldığını, tanıklardan ifade alma işleminin geciktiğini ve bir yıla yakın süre soruşturmayla ilgili önemli bir adım atılmadığını tespit etmiştir. Bu bağlamda soruşturmanın makul bir süratle yürütülmesine ilişkin koşul gerçekleşmemiştir.²⁴ Netice olarak, Mahkeme olaya ilişkin temel hususların ortaya konmadığını ve mağdurlara ne olduğunun açıklığa kavuşturulmadığını, soruşturmanın failleri tespit edip yakalamaya yönelik gerçekçi bir ihtimal olması için gereken özen ve kararlılıkla yürütülmediği gerekçeleriyle soruşturmanın yeterli veya etkin olmadığı sonucuna varmıştır.²⁵

Bir başka şüpheli ölüm olayında Mahkeme ölüm sonrası tıbbi incelemenin (otopsi) iyi yapılmaması dolayısıyla olayın tam olarak

¹⁹ *Kaya* (n 6) para 88-89.

²⁰ *ibid* para 90.

²¹ *Tanrıkulu* (n 9) paras 104-110.

²² *Mahmut Kaya* (n 7) para 104.

²³ *ibid* para 104.

²⁴ *ibid* paras 106-107.

²⁵ *ibid* para 108.

aydınlatılmadığını, özellikle bedenin adli fotoğrafının bulunmaması ve vücuttaki yara ve izlere yönelik diseksiyon ve histopatolojik incelemenin yapılmamış olmasının izlerin sebebi ve zamanı konusunda kesin bir analiz yapılmasını engellediğini, bunun da mağdurun ölüm sebebinin ölmeden 24 saat önce maruz kaldığı kötü muamele olup olmadığını tespit etmeyi zorlaştırdığını, bu gerekçelerle etkin soruşturmanın bulunmadığını kabul etmiştir.²⁶

B. KAPSAMLI VE BAĞIMSIZ OLMAYAN, MAĞDUR TARAFIN KATILIMININ SAĞLANMADIĞI SORUŞTURMA

Mahkeme, bir gösteri esnasında güvenlik güçlerinin olaya müdahalesi sırasında gerçekleşen ölüme ilişkin soruşturmayı değerlendirdiği *Güleç* kararında, tanık dinlemedeki yetersizlikler, mermi çekirdeğinin izlediği güzergah ile silahın konumunun olayların yeniden ortaya çıkarılması durumunda belirlenmesi ihtimali, metalürjik incelemenin silahın imalatçısını, tedarikçisini ve çeşidini ortaya çıkaracağı gerekçeleriyle soruşturmanın kapsamlı yürütülmediği, yürütmeye bağlı olan valinin başında olduğu il idare kurulunun atadığı soruşturma görevlisi vasıtasıyla soruşturmayı yönlendirmesinin bağımsız soruşturma açısından sakıncalı olduğu,²⁷ soruşturmaya ilişkin kararlardan şikayetçinin haberdar edilmediği gerekçeleriyle kapsamlı, bağımsız ve mağdur tarafın katılımının sağlandığı etkin bir soruşturmanın mevcut olmadığına karar vermiştir.²⁸

Dink davasında ise Mahkeme, Trabzon'da görevli iki ast subay hakkındaki soruşturmalar dışında cinayetin önlenmesi bağlamında resmi yetkililerin sorumluluğunu gündeme getiren tüm soruşturmaların takipsizlikle sonuçlandığı, Trabzon Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yürütülen soruşturmanın polislerin savunmasından ibaret olduğunu ve ellerinde birçok bilgi olmasına rağmen polislerin neden pasif kaldığı konusunda bilgi içermediği, Trabzon İl Emniyet Müdürü hakkındaki soruşturmanın ilgilinin hakkındaki iddiaları reddettiği gerekçesiyle hiçbir ayrıntılı inceleme yapılmadan takipsizlik kararı ile sonuçlandığı, İl İdare Kurulu tarafından İstanbul Emniyet Müdürü'nün soruşturma kapsamından çıkarıldığı, İstanbul Emniyeti'nin cinayetten önce elinde bulunan bilgilere rağmen *Dink*'e yönelik tehdit karşısında neden harekete geçmediği meselesinin açıklığa kavuşturulamadığı, Trabzon İl Jandarma Komutanlığı ile İstanbul İl Emniyet Müdürlüğü'ne bağlı memurlar hakkındaki suçlamaların olaylarda dahli bulunan kişilerden tamamen bağımsız olmayan, tamamı yürütmenin bir parçası olan başka memurlar tarafından soruşturulduğu, *Dink*'in yakın akrabalarının soruşturmaya dahil edilmediği, bunların yalnızca dosya üzerinden inceleme yapan mercilere itirazda bulunabilmiş olmalarının mağdurların meşru menfaatlerinin korunması bağlamındaki eksikliği gidermeyeceği, bir emniyet amirinin aşırı milliyetçi görüşlerini açıkça ortaya koyduğu ve katil zanlılarının eylemlerine destek verdiği yönündeki şüpheler konusunda kapsamlı hiçbir soruşturma yapılmadığı, Trabzon'da görevli

²⁶ Salman (n 11) paras 106, 107, 109.

²⁷ Benzer yönde eleştiri için bakınız: *Oğur v Turkey* App no 21594/93 (ECtHR, 20 May 1999), para 91.

²⁸ *Güleç* (n 3) paras 79-83.

jandarma ve polisler ile İstanbul İl Emniyet Müdürlüğü yetkilileri hakkında Dink'in yaşamının korunması konusunda kusurlu oldukları iddiasıyla açılan ceza soruşturmalarına ilişkin takipsizlik kararı verilmesi nedenleriyle, kusurlarının tespiti için etkili bir soruşturmanın yapılmadığına karar vermiştir.²⁹

C. SAVCI TARAFINDAN YETERSİZ ARAŞTIRMA

Güvenlik güçleriyle PKK arasında çıkan çatışmada bir köylünün öldüğü olaya ilişkin bir soruşturma ile ilgili olarak, AİHM, savcının jandarmanın verdiği sonuçlara büyük ölçüde dayanmasını, operasyon sırasında orada bulunan köylülerin, askeri personelin veya mağdurun ailesinin ifadelerine başvurulmamasını ve olay yeri inceleme raporunda silahı PKK'nin ateşlediği belli olmamasına rağmen öyle varsayıp dosyanın kapatılmasını eleştirmiştir.³⁰ Jandarma raporunun olay sırasında orada bulunmayan personel tarafından hazırlanmasını ve operasyonun planının ve uygulamasının yetersiz olup olmadığı konusunda savcı veya bölge jandarma komutanı tarafından bir araştırma yapılmamasını uygun bulmamıştır.³¹

Gül kararında ise Mahkeme, polislerin kendilerini saldırgandan korumak amaçlı ateş ettikleri savunmasını kanıtlayan mermi çekirdeği bulma yönünde savcılığın herhangi bir girişimi olmadığı, iddia edildiği gibi dairenin içinde iki silah ve boş kovan bulunduğuna dair bir kaydın bulunmadığı, maktulün elinin atış artıkları bakımından test edilmediği, otopsi raporunda maktulün bedenindeki yaraların tam olarak kaydedilmemiş olmasının maktulün ateş altında ne ölçüde kaldığı, pozisyonu ve kapıya mesafesi ile ilgili bir değerlendirme yapılmasını engellediği, savcının olayın içindeki yetkililerden ifade almadığı, mahkemenin atadığı jandarma ve polis bilirkişilerinin polisin anlattıklarını doğru varsayan bir olay değerlendirmesi yaptığı, bu olayda bilirkişilerin teknik uzmanlığa dayalı değerlendirme yaptığının açık olmadığı, bu sebeplerle ölüm olayıyla ilgili yeterli ve etkin soruşturmanın mevcut olmadığı sonucuna varmıştır.³²

2005 yılında görülen *Koku* davasında ise Mahkeme, Adli Tıp Kurumu raporunun Koku'nun ölüm zamanına ilişkin bir bilgi içermediği ve ayrıca rapordan kurumun ölüm zamanını tespit etmek için bir çaba sarf etmediğinin anlaşıldığı, savcılarının bu eksikliği sorgulamak veya takip etmekten geri kalmalarının soruşturmayı gerekli özen ve ciddiyetle yürütmek konusunda kararlılık göstermediklerinin bir belirtisi olduğu, tanıklardan birinin mağdurun bedeninin bulunduğu yerin yakınında askeri üniformalı iki kişi gördüğünü söylemesine rağmen bu kişilerin bulunup sorgulanması için bir adım atılmadığı, mağdurun yakınlarının kişi kaybolduktan sonra derhal yetkili makamları bilgilendirmelerine rağmen soruşturma süreci hakkında

²⁹ *Dink v Türkiye* Basv no 2668/07, 6102/08, 30079/08, 7072/09 ve 7124/09 (AİHM, 14 Eylül 2010, Türkçe özet çeviri), 16-17.

³⁰ *Ergi* (n 5) para 83.

³¹ *ibid* paras 83-84.

³² *Gül* (n 10) paras 89-95.

kendilerine bilgi verilmediği gerekçeleriyle etkin bir soruşturma yürütülmediği kanaatine varmıştır.³³

Ölenin kardeşinin, maktül hakkında kayıp ihbarı yaptığı *Çelikkilek* dosyasında, Mahkeme bu ihbara rağmen savcının herhangi bir soruşturmaya başlamaması, kayıptan sonraki hayati öneme sahip ilk birkaç gün herhangi bir adım atılmaması, savcı tarafından mağdurun kaçırıldığı söylenen kafenin sahibinin veya müşterilerinin veya herhangi bir polisin ifadesinin alınmaması, gözaltı kayıtlarının incelenmemesi, kaybolanın kardeşinin veya eşinin ifadesine başvurulmaması, ölünün bedeninin bulunduğu yerin anlamlı surette incelenmemesi, olay yeri inceleme raporunda mağdurun kabloyla boğulduğu yazsa da kablonun veya parmak izi veya DNA gibi ilgili diğer kanıtların bulunması için bir aramanın gerçekleştirildiğine dair dosyada bilgi olmaması, sonradan gerçekleştirilen soruşturmada da anlamlı bir adım atılmaması gerekçeleriyle yeterli ve etkin bir soruşturmanın yürütülmediği kanaatine varmıştır.³⁴

Mahkeme 2014 yılında verdiği *Durmaz* kararında, etkin soruşturma yükümlülüğünün yalnızca devlet görevlilerinin sebep olduğu açık olan öldürme olaylarının soruşturmaları için geçerli olmadığını vurgulamıştır.³⁵ Bu karar, siviller tarafından gerçekleştirilen öldürmeler için de devletin etkin soruşturma yükümlülüğünün bulunduğunu göstermesi bakımından önemlidir. Mahkeme her soruşturmanın başarıya ulaşmasının gerekmediğini, ancak temelde olayların ortaya çıkarılmasına ve iddialar doğruysa sorumluların tespiti ile cezalandırılmasına elverişli olması gerektiğini ifade etmiştir.³⁶ Dava konusu olayda Mahkeme, ne savcının ne de polislerin mağdurun ölüm sebebiyle ilgili açık bir zihinle hareket ettiğini, her ikisinin de ellerinde buna yönelik bir kanıt olmamasına rağmen mağdurun intihar ettiğini baştan kabul ettiklerini, soruşturma henüz tamamlanmadan mağdurun doz aşımı ilaç alımı ile kendini öldürdüğünü ifade ettiklerini, savcının intihar dışında bir ihtimali düşündüğünü gösteren bir adımı olmadığını, otopsi ve toksikoloji raporlarında mağdurun aşırı doz ilaç almadığı tespit edilmiş olmasına rağmen savcının tutumunun değişmemesinin ve halen aşırı doz ilaç aldığını kabul etmesinin akıl almaz olduğunu belirtmiştir.³⁷ Mağdurun eşinin birbirlerine vurduklarına dair ifadesi ve mağdurun ailesinin mağdurun daha önce eşi tarafından iki defa dövüldüğüne ilişkin ifadesine rağmen savcının mağdurun eşinin ifadesini almamasının soruşturmanın etkinliği üzerinde olumsuz etkisi olduğunu tespit etmiştir.³⁸ Soruşturma makamlarının, mağdurun eşinin ölüm sebebine ilişkin olarak doktorlara verdiği yanıltıcı nitelikteki ve hayati tehlikeyle ilgili bilgi ve mağdurla kavgası hakkında onu sorgulamamasını önemli bir eksiklik olarak addetmiştir. Ayrıca Mahkeme, çiftin kavga etmiş olabileceği apartman dairesinin savcı, polis veya olay yeri inceleme ekipleri tarafından hiç ziyaret edilmemesi ile savcının hayati öneme sahip bir delili toplamak ve/veya

³³ *Koku v Turkey* App no 27305/95 (ECtHR, 31 May 2005), paras 153-154, 156-157, 160.

³⁴ *Çelikkilek* (n 7) paras 87-94.

³⁵ *Durmaz v Turkey* App no 3621/07 (ECtHR, 13 November 2014), para 54.

³⁶ ibid para 55.

³⁷ ibid para 57.

³⁸ ibid para 58-59.

kavganın mağdurun ölümü üzerindeki etkisi hakkındaki şüpheleri dağıtmak için gerçek bir fırsatı kaçırdığına işaret etmiştir.³⁹ Mahkeme'nin mevcut davanın Türkiye'de aile içi şiddet vakalarında görülen (ve bunu teşvik eden bir ortam yaratan) genel ve ayrımcı yargısal pasiflik pratiğinin bir parçasını oluşturduğunu tespit etmesi de dikkate değerdir.⁴⁰ Açıklanan nedenlerle Mahkeme, etkin soruşturmanın bulunmaması dolayısıyla 2. maddenin ihlal edildiğine karar vermiş, başvuruçunun CMK md. 172/3 uyarınca Mahkeme tarafından tespit edilen eksiklikler dikkate alınarak soruşturmanın yeniden başlatılması için ulusal mercilere başvurabileceğini eklemiştir.⁴¹

Bir ASELSAN mühendisinin intihar soruşturmasına ilişkin 2016 yılındaki bir dosyada, Mahkeme gerçekleştirilen iki soruşturmanın etkinliğini değerlendirmiştir. İlk soruşturma bakımından, Mahkeme soruşturmanın çabuk başlatılmasını, olay yeri inceleme görevlilerinin olay yerini inceleyip fotoğraf çekmelerini ve kroki çizmelerini, arabadan parmak izi ve saç örnekleri alıp polis ve jandarma kriminal laboratuvarlarına göndermelerini, olay yerinde bulunan eşyalara el koymalarını, jandarma personelinin ölenin iş yerindeki bilgisayarını inceleyerek intihar mektubunu orada yazıp yazmadığını araştırmasını, ölenin bedenine otopsi yapılmasını, ölenin yakınlarının ifadelerine başvurulmasını, intihar notunun altındaki imzanın ölene ait olup olmadığının anlaşılması için imza analizinin yapılmasını olumlu olarak değerlendirmiştir. Soruşturmaya takipsizlik kararı verilmesi üzerine yapılan itiraz sonucunda Ağır Ceza Mahkemesi'nin Adli Tıp Kurumundan ölenin bedenindeki yara izleri hakkında rapor alması ve raporda intihar etmiş olmasının mümkün olduğuna dair değerlendirme yapılması üzerine itiraz reddedilmiştir. AİHM, savcılık tarafından ölenin annesi ile eşinin ölenin intihara meyilli olup olmadığı konusunda birbiriyle çelişkili ifadelerinin giderilmediği, ölenin psikiyatri ile konuşmanın onun akıl sağlığı ile ilgili daha kesin bilgi verebilecek olduğu, savcılığın dosyayı kapatmadan önce ölenin erkek kardeşi, kız kardeşi, eşi ve annesinin ifadelerini alması gerektiği, potansiyel tanıkları tespit edip bunların ifadesini almak gibi bir girişimde bulunmadığı, olay yerindeki delillerin toplanmasının ve incelenmesinin etkili şekilde yapılmadığı, bu bağlamda 2006 yılındaki birinci soruşturmada ölenin intihar ederken kullandığı düşünülen maket bıçağı üzerinde parmak izi incelemesi yapılmadığı, ölenin dosya çantası üzerinde herhangi bir adli inceleme yapılmadan eşine teslim edildiği oysa ki ikinci soruşturmada bir uzmanın çantanın olay yerindeki konumunun şüpheli olduğu düşüncesinde olduğunu söylediği, ölenin intihar mektubu yazdığı iddia olunan bilgisayarının incelenmesi ve başta intihar mektubunun depolanmış olduğu iddia olunan USB olmak üzere ölenin iş yerindeki delillerin toplanması için inceleme emri verilmediği, Adli Tıp Kurumu'nun bahsi geçen raporunun ölümden bir yıldan fazla süre sonra verildiği ve kararda sadece intihar olmasının mümkün olduğu yazıldığı, bu görüşün soruşturmayı kapatmak için yeterli olmadığı, bu sebeplerle yeterli ve etkin bir soruşturmanın yürütülmediği kanaatine varmıştır.⁴²

³⁹ ibid paras 60, 62.

⁴⁰ ibid para 65.

⁴¹ ibid para 68.

⁴² *Başbilen* (n 7) paras 73-77.

2010 yılında başlatılan ikinci soruşturmada ilk soruşturmadaki eksiklikler giderilmeye çalışılmış ve aynı zamanda ölümün gerçekleştiği koşullarla ilgili daha fazla araştırma yapılmıştır. Bu bağlamda Mahkemeye göre savcının, ölenin kredi kartı hareketlerini inceleyerek öldüğü günün erken saatlerinde akaryakıt istasyonundan benzin aldığını tespit etmesi, ilk soruşturmada ortadan kaybolan USB cihazının nerede olduğunu bulmaya çalışması, Şubat 2011'deki olay yeri inceleme raporu, kapsamlı bir kanıt temeli oluşturmak açısından zorunlu tedbirlerdir. İkinci soruşturma savcısı, ilk savcının aksine soruşturmayı kapatma kararı vermeyip Adli Tıp Raporlarına rağmen bir görev gücü oluşturmuş, ölenin yakınlarının ve bilgisi olabilecek diğer kişilerin ifadelerine başvurmuştur. AİHM ikinci savcının çabalarını takdire şayan bulmakla birlikte, ölümden itibaren dokuz yıl yedi aydan fazla bir süredir ve soruşturmanın başlamasından itibaren beş yıldan fazla bir süredir soruşturmanın beklemede olması dolayısıyla makul süratle yürütülmediği gerekçesiyle ikinci soruşturmanın da etkin yürütülmediğine karar vermiştir.⁴³

D. GECİKMELİ VE YÜZEYSEL SORUŞTURMA

AİHM, gözaltında kaybolma iddialarının olduğu olaylarda soruşturmaya gecikmesizin başlanılmasının özellikle önemli olduğunu vurgulamıştır.⁴⁴ Savcı tarafından olay üzerinden iki gün geçmeden herhangi bir işlem yapılmaması, binbaşının mağdurun resmi usul takip edilmeksizin jandarma karakoluna götürüldüğünü kabul etmesine ve ailenin mağdurun serbest bırakılmadığını söylemesine rağmen savcının beş ay boyunca güvenlik kuvvetlerinden herhangi bir kişinin ifadesine başvurmaması, mağdurun salıverilmesine ilişkin askeri personelin söylediklerini herhangi bir araştırma yapmaksızın doğru kabul etmesi hususları soruşturma makamları tarafından mağdura ne olduğunu bulmak için ciddi bir girişimde bulunulmadığı şeklinde değerlendirilmiş olup, soruşturmanın yetersiz olduğuna karar vermiştir.⁴⁵

Gözaltında kaybolmaya ilişkin bir başka kararda Mahkeme, yukarıdaki karara benzer surette gerçekleştirilen soruşturmanın sürüncemeli, baştan savma ve yüzeysel gerçekleştirilmesini, mağdura ne olduğuyla ilgili herhangi bir ciddi girişimi içermemesini, soruşturmanın başlaması ve tanıkların ifadesinin alınması için geçen zamanın uzun olmasını, tanıklara sorulan soruların yetersiz olmasını, ilgili bilgilerin göz ardı ediliş ve reddolunuş biçimini eleştirmiştir. Mahkeme özellikle jandarma tarafından araştırmanın mağdur gözaltına alındıktan iki yıl sonra başlatılmasına şaşırmıştır. Ayrıca savcıların gözaltı kayıt defterini ve gözaltı yerlerini incelemeye yönelik herhangi bir girişimde bulunduğuna veya bölge jandarmasının fiillerinden dolayı açıklama yapmaya veya hesap vermeye çağrıldığına dair herhangi bir delil olmadığına da işaret etmiştir.⁴⁶ Netice olarak, savcılarını atalet gösterdiğini kabul ederek, soruşturmanın yetersiz olduğuna karar vermiştir.⁴⁷

⁴³ ibid paras 78-80.

⁴⁴ *Er* (n 7) para 81.

⁴⁵ ibid paras 84-87.

⁴⁶ *Timurtaş v Turkey* App no 23531/94 (ECtHR, 13 June 2000) paras 88-89.

⁴⁷ ibid paras 89-90.

E. CUMHURİYET SAVCISI İLE POLİS ARASINDA KOORDİNASYONSUZLUK VE YETERSİZ DELİL ARAŞTIRMASI

AİHM'nin 2003 yılında verdiği *Tepe* kararı, polis yetkilileri ile farklı savcılar arasında gerçek bir koordinasyonun olmadığı durumlara ilişkin yapılan tespitler bakımından önem arz etmektedir. Olayda Mahkeme mağdurun kaybolmasına ve ölümüne ilişkin soruşturmanın yapıldığını kabul etmekle birlikte; soruşturmanın yürütülmesinde farklı savcıların görev aldığına dikkat çekerek, savcılar ile polis arasında gerçek bir koordinasyonun olmadığı, otopsi sırasında savcının ve polislerin mağdur hakkında herhangi bir bilgilerinin olmamasının bu duruma örnek teşkil ettiği, savcıların başvurusunun verdiği potansiyel ipuçlarını kullanarak soruşturmayı genişletmekten geri kaldıkları, potansiyel tanıkları tespit etmek konusunda inisiyatif almak bakımından herhangi bir adım atmadıkları, güvenlik güçlerinin ifadesine başvurmadıkları, soruşturmanın gazetecileri hedef alan kimselerin olaya dahil olduğu ihtimalini de ele alacak şekilde genişletilmediği, başvurusunun mağdurun cezaevine konulduğunu gören görgü tanıkları olduğunu belirtmesine rağmen savcı tarafından cezaevi kayıtlarını araştırmak dışında herhangi bir delil araştırması için adımın atılmadığı, ölüm sonrası incelemenin savcı eşliğinde pratisyen hekim tarafından yapıpı ertesi gün maktulün gömüldüğü, adli tıp uzmanının sürece dahil edilmediği ve savcının değerli bilgi sağlayabilecek tam bir adli otopsi yapmayı gerekli görmediği, oysa adli patoloji uzmanı bir hekim tarafından yeterli bir otopsi yapılmadan ölü bedeninin defnedilmemesi gerektiği, gerekçeleriyle olayda yeterli ve etkin bir soruşturmanın yürütülmediğine karar vermiştir.⁴⁸

Adalı kararında, Mahkeme olay yeri incelemesinin soruşturma makamları tarafından gerçek anlamda koordine edilmediği ve denetlenmediğine dikkat çekmiştir. Her ne kadar alınmış olan tanık ifadelerinin sayısı ve mağdur yakınının şikayetleri dolayısıyla yapılan araştırmalar düşünüldüğünde mağdurun ölümüne ilişkin kapsamlı bir soruşturma yürütülmüş olsa da, soruşturmada ciddi eksiklikler vardır. Terastan veya aile evinden parmak izlerinin alınmamış olması, olay yerini inceleyen polis memurlarının terasın veya evin içinin fotoğraflarını çekmemiş oluşu, balistik incelemesinin yetersizliği, özellikle olay yerinde bulunan mermi çekirdeklerinin KKTC'nin polis laboratuvar kayıtlarıyla karşılaştırılmasına rağmen Türkiye'deki polis arşivlerini kapsayacak şekilde balistik testinin kapsamının genişletilmemesi, bazı önemli tanıklardan ifade alınmaması, mağdurun eşi ve basın tarafından potansiyel şüpheliler hakkında yorumlar yapılmasına rağmen bu kişilerin ifadesine başvurulmaması, olay sonrası olayın gerçekleştiği yerin etrafında oturan önemli sayıdaki kişiden ifade alınmasına rağmen çevredeki herkesin ifadesinin alındığına dair etkili bir kontrolün yapılmamış olması, olayı ilk gören kişi ile olaydan sonra olay yerine ilk giden polis memurunun ifadelerinin olaydan altı yıl yedi ay sonra AİHM olayı incelemeye başladıktan sonra alınmış olması, öldürme eyleminin saikinin yeterince araştırılmaması, öldürmenin politik sebeplerden mi yoksa mağdurun gazeteci olması dolayısıyla mı gerçekleştirildiğinin soruşturulması için yeterli adımın atılmaması, saiki bulmak amacıyla ölenin eşyalarında araştırma yapılmaması Mahkeme tarafından eksiklik olarak tespit edilmiştir.

⁴⁸ *Tepe* (n 7) paras 178-182.

Ayrıca Mahkeme soruşturmada kamu denetiminin bulunmadığına, ölenin ailesine yeterli bilgi verilmediğine, başvuruçunun dosyaya erişiminin olmadığına, ölüm sonrası inceleme ve balistik raporlarının bir kopyasının kendisine verilmediğine işaret etmiş ve bu gerekçelerle soruşturmanın yeterli ve etkin yürütülmediği neticesine varmıştır.⁴⁹

Toplantı ve gösteri yürüyüşü esnasında polis tarafından ateşlenen göz yaşartıcı gaz bombası fişeginin çarpması neticesinde meydana gelen ölüme ilişkin bir dosyada, Mahkeme soruşturma makamlarının maktul Ataykaya'ya ateş eden güvenlik gücünün kim olduğunu yüzü kar maskesi ile kapalı olduğu gerekçesi ile tespit edemediği, bu nitelikteki silahları kullanma yetkisi verilen polis memurlarının kimliklerinin savcılığa bildirildiğine dair dosyada kanıt bulunmadığı, savcılığın polis memurlarının nerede konuşlandığı bilgisini talep etmesine rağmen polis yetkililerinin belirsiz ve muğlak bilgi vermesinin polisin savcı ile işbirliği yapmadığının göstergesi olup makul şekilde açıklanmasının mümkün olmadığı, göstericilerle karşı karşıya gelmekle görevli olan güvenlik güçlerinin kar maskesi giymelerinin Sözleşmeyle uyumlu olup olmadığı bir yana, bu uygulamanın sorumluları yargılamadan başışık tutma neticesini doğurduğu, görgü tanıklarının bu sebeple Ataykaya'yı kimin vurduğunu teşhis edemediği, Mahkemenin önceki kararlarında kamu düzenini sağlamak için polislerin sahaya gönderildiği durumlarda bunların kim olduklarının tanınmasına imkan verecek şekilde ayırt edici bir işaret taşımaları gerektiğini söylediği, bu kimselerin kimliklerinin anonim kalmasını sağlamakla birlikte operasyonun yapıış şekline ilişkin itiraz durumunda bunların kimliklerinin tespit edilip ifadelerinin alınmasını sağlayacak şekilde bir uygulamanın yapılması gerektiği, olaydan sonraki ilk bir yılda soruşturmada herhangi bir ilerleme sağlanamadığı, savcının gecikmeli olarak birkaç polisin, şikayetçinin ve görgü tanıklarının ifadesine başvurduğu, bu gecikmelerin soruşturma makamlarının ve polisin arasında gizli bir iş birliği görüntüsü vermekle kalmayıp, polisin fiillerinden ötürü yargısal başışıklığının olduğu yönünde aile ve toplum nezdinde bir inanç oluşmasına sebep olacağı, buna yönelik riski azaltmaya yönelik adımların atılmamasının dahi soruşturma açısından ciddi bir eksiklik olduğu, başvuruçunun isteğine rağmen göz yaşartıcı gaz bombasının nasıl ateşlendiği konusunda bilirkişiye başvurulmadığı, bu sebeplerle Ataykaya'nın ölümüne ilişkin koşulları ortaya çıkarmaya elverişli ciddi bir soruşturmanın yapılmadığı kararını vermiştir.⁵⁰

Görüldüğü üzere, AİHM kararlarına göre Türk ceza soruşturmalarındaki temel sorun, delil araştırma yetersizliğidir. Delil araştırma yetersizlikleri, kimi zaman olay yeri incelemesinin kimi zaman da otopsi veya parmak izi gibi adli tıp veya adli kriminalistik incelemelerinin yetersizliğinden ileri gelmektedir. Tanıkların hiç dinlenmemesi veya eksik dinlenmesi ve savcı ile kolluk arasındaki koordinasyon eksiklikleri bu bağlamdaki diğer meselelerdir.

Diğer bir temel sorun, soruşturmaların bağımsızlığı ile ilgilidir. Şüpheli güvenlik güçleri mensubu bir kişi olduğunda savcılarının takibat yapmaktaki isteksizliği ve ilgili il idare kurulunun soruşturmanın kapsamını belirlemesi

⁴⁹ *Adalı* (n 7) paras 226-233.

⁵⁰ *Ataykaya v Turkey* App no 50275/08 (ECtHR, 22 July 2014) paras 50-59.

soruşturmanın bağımsızlığı konusunda şüphe doğurduğundan etkin soruşturmanın ihlali olarak kabul edilmektedir.

Bahsi geçen eksikliklerin potansiyel sebeplerini anlamak için, soruşturmanın iki temel unsuru olan Cumhuriyet savcısı ve kolluğun soruşturmadaki rolleri ile aralarındaki ilişkiyi incelemek ve tartışmalı meselelere değinmek gerekmektedir.

III. CUMHURİYET SAVCISI İLE ADLİ KOLLUK KUVVETLERİNİN SORUŞTURMADAKİ ROLLERİ, ARALARINDAKİ İLİŞKİ VE TEMEL SORUNLAR

Etkin bir ceza soruşturması, adil bir yargılama ve isabetli hükmün temel yapıtaşıdır. İddianamenin kabulü kararı ile yetki yargılamayı yapacak Mahkemeye geçerken, bu aşamaya kadar maddi gerçeği açığa çıkarma görevi Cumhuriyet savcısı ile emrinde çalışan kolluk kuvvetlerindir. Cumhuriyet savcısı, yalnızca kollukla birlikte araştırma faaliyetinde bulunmakla kalmaz, aynı zamanda iddia ve itham da gerçekleştirir. Bu sebeple yapılan araştırmaların ve toplanan delillerin, savcının itham görevini gerçekleştirmesine uygun olması, diğer bir deyişle TCK'deki suç tiplerini kanıtlayacak nitelikte delil toplanması ve delillerin hukuka uygun olması gerekir. Bu sebeptir ki kolluk kuvvetleri, iddia ve itham makamı olan savcının emrine verilmek zorundadır.

Ceza Muhakemesi Hukuku sistemimiz gerek 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu (CMUK) gerekse 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu (CMK) dönemlerinde kolluk kuvvetlerini savcının emrine vermiş olmakla birlikte, CMK ile kolluğun kendi inisiyatifıyla delil araştırması yapma yetkisi ortadan kaldırılmıştır.⁵¹ Gerçekten CMUK'un 153. maddesi, mevcut CMK'nin 160. maddesinde olduğu gibi Cumhuriyet savcısına suçun işlendiği izlenimini veren hali öğrenir öğrenmez işin gerçeğini araştırma ve sanığın lehine veya aleyhine tüm delilleri toplama yükümlülüğü yüklemiştir.⁵² Her iki

⁵¹ Bu düzenleme ile kolluk personelinin Cumhuriyet savcısından talimat almadan hareket edemez ve inisiyatif alamaz hale geldiğine dair bakınız: Nizamettin Aydın ve Tahir Demir, 'Emniyet Hizmetlerinin Sunumunda Düalist Yapı Sorunsalı: Adli ve İdari Kolluk' (2022) 9 Kütahya Dumlupınar Üniversitesi İİBF Dergisi 19, 43; Yusuf Ziya Polater, 'Adli Kolluk- Savcı İlişkisi ve Soruşturmalara Etkisi' (2015) 120 TBB Dergisi 289, 314, 318-319.

⁵² CMUK md. 153: "*Bir suçta muttali olan Cumhuriyet Savcısının görevi Madde 153 - Cumhuriyet Savcısı ihbar veya herhangi bir suretle bir suçun işlendiği zehabını verecek bir hale muttali olur olmaz kamu davasını açmağa mahal olup olmadığına karar vermek üzere hemen işin hakikatini araştırmağa mecburdur. Cumhuriyet Savcısı yalnız sanığın aleyhine olan hususları değil, lehine olan cihetleri de arar ve kaybolmasından korkulan delillerin toplanmasına ve zaptına çalışır.*" M Emin Artuk, Ahmet Gökçen ve A Caner Yenidünya, *Gerekçeli Ceza Kanunları* (Alkım Yayınları 1999) 433.

CMK md. 160: "*Bir suçun işlendiğini öğrenen Cumhuriyet savcısının görevi Madde 160 – (1) Cumhuriyet savcısı, ihbar veya başka bir suretle bir suçun işlendiği izlenimini veren bir hâli öğrenir öğrenmez kamu davasını açmaya yer olup olmadığına karar vermek üzere hemen işin gerçeğini araştırmağa başlar.*"

kanun da kolluk görevlilerinin savcının emrinde olduğundan ve el koydukları olayları ve yakaladıkları kişileri gecikmeksizin savcıya bildirmeleri gerektiğinden, adliye ile ilgili görev ve işlerde Cumhuriyet savcısının talimatlarını yerine getirmeyen veya gecikme gösteren kolluk kuvvetleri hakkında savcının soruşturma izni gerekmeksizin doğrudan soruşturma açma yetkisinin olduğundan bahsetmektedir (CMUK md. 154/1, 2, 4; CMK md. 161/1, 2, 5). CMUK'un CMK'dan farklı yönü, kolluk kuvvetlerine savcının emri olmaksızın suçluları arama ve acele tedbirleri alma görevi vermiş olmasıdır. Gerçekten CMUK'un 156. maddesine göre; “ (1) *Zabıta makam ve memurları suçluları aramakla ve işin tenviri için lazım gelen acele tedbirleri almakla mükelleftir. Bu makam ve memurlar tanzim ettikleri evrakı hemen savcılığa gönderirler. (2) Ancak hakim tarafından derhal icrası muktazi tahkik muamelelerine lüzum varsa bu evrakın doğrudan doğruya sulh hakimine gönderilmesi caizdir.*”⁵³ Kolluk gerektiğinde savcıya danışmadan olaya müdahale edebilecek, daha sonra düzenlediği evrakı savcılığa gönderecektir. Kolluk gerektiğinde hakime dahi doğrudan evrak gönderebilmektedir. Mevcut CMK'de bahsi geçen madde metne alınmamış, soruşturma yetkisi Cumhuriyet savcısında toplanmıştır.⁵⁴ Savcı bu yetkisini emri altındaki adli kolluk vasıtasıyla kullanacak, soruşturma işlemlerini savcının emir ve talimatlarına göre adli kolluk yapacaktır (CMK md. 164/2). O halde CMK ile kolluğun kendiliğinden delil araştırma yetkisi kaldırılmak veya zayıflatılmak istenmiştir.

Kanunlar arasındaki diğer bir fark; CMK'nin savcının araştırma faaliyetini “adli” kolluk vasıtasıyla yapacağını vurgularken, CMUK'un yalnızca kolluk anlamına gelen “zabıta” ifadesini kullanıp, ayırım yapmamış olmasıdır. Ancak bu farklılık CMUK döneminde idari kolluğun delil toplama faaliyeti yapabileceği yönünde yorumlanamaz. Zira Emniyet Teşkilat Kanunu'nun (ETK) 12/1. maddesi adli işlere ilişkin tahkikatın yetkili adli otoritelerin direktifleri altında kanunlarına göre yalnız adli zabıtaya yaptırılacağından, idari kolluğun ise adli kolluğa gerektiğinde veya Cumhuriyet savcısının talebi üzerine yardım edeceğinden bahsetmektedir. İdari kolluk, görevi esnasında adli kolluğun görevine giren bir durumla karşılaştığı takdirde adli kolluk görevini ifa etmekle beraber, adli kolluğu haberdar edip kendileri geldiğinde işi ona devretmekle yükümlüdür (ETK md. 12/2). O halde bugün olduğu gibi eski kanun döneminde de adli kolluk ile idari kolluk arasında organizasyonel bir ayırım olmayıp, görev ve iş bölümü ayırımı söz konusudur.⁵⁵

(2) *Cumhuriyet savcısı, maddi gerçeğin araştırılması ve adil bir yargılamanın yapılabilmesi için, emrindeki adli kolluk görevlileri marifetiyle, şüphelinin lehine ve aleyhine olan delilleri toplayarak muhafaza altına almakla ve şüphelinin haklarını korumakla yükümlüdür.*”

⁵³ Artuk, Gökçen ve Yenidünya (n 52) 434-435.

⁵⁴ Kanunkoyucunun 1412 sayılı CMUK'un 156. maddesini 5271 sayılı Kanuna almamakla, kolluğun bir suçla ilgili olarak tek başına re'sen harekete geçemeyeceğini vurgulamak istediğine dair bakınız: Feridun Yenisey, *Kolluk Hukuku* (2. Baskı, Beta Yayıncılık 2015) 430; Cengiz Apaydın, ‘Ceza Hukuku Sisteminde Savcı ve Kolluk Arasındaki İlişki’, in Nur Centel (ed), *Ceza Muhakemesi Hukukunda Güncel Konular* (On İki Levha Yayıncılık, 2015) 59; Hakan Ayyıldız, *Ceza Muhakemesinde Adli Kolluk ve Soruşturmadaki Rolü* (Yetkin Yayınları 2022) 295; Bahri Öztürk, Ali Rıza Töngür ve Ekrem Çetintürk, *Ceza Muhakemesi Hukuku Cilt-IV* (Seçkin Yayıncılık 2026) 4448-4449.

⁵⁵ Nurullah Kunter, *Muhakeme Hukuku Dalı olarak Ceza Muhakemesi Hukuku* (8. Baskı, Kazancı Hukuk Yayınları 1986) 717.

Bu bölümde yürürlükteki CMK uyarınca Cumhuriyet savcısı ve kolluğun hukuki statüleri, yapıları, birbirleriyle ilişkileri ve Cumhuriyet savcısı-adli kolluk ilişkisinin etkin soruşturma bağlamındaki sorunlu yönleri incelenecektir.

A. CUMHURİYET SAVCISININ BAĞIMSIZLIĞI VE TARAFSIZLIĞI MESELESİ

Cumhuriyet savcılığı kamunun haklarını korumak için, onun adına iddia faaliyetini yerine getiren adli ve idari bir makamdır. Adli yönü, suçun işlendiği haberini alır almaz yardımcı olan adli kolluk kuvvetleri vasıtasıyla delil araştırması yapıp maddi gerçeği ortaya çıkarmaya yönelik faaliyet göstermesi ve gerektiğinde iddianame ile mahkemesinde dava açmasıdır. Savcılık, delillerin eksiksiz ve hukuka uygun şekilde toplanmasını sağlayarak dava aşamasında adil bir yargılama yapılması ile isabetli hüküm verilmesinin temelini hazırlar. Savcılığın idari yönü ise, devletin temel fonksiyonu olan kamu düzeninin yeniden tesis edilmesi ve suçluların cezasız kalmaması için Cumhuriyet Başsavcılığı ve onun bağlı olduğu Adalet Bakanlığının kendi yetki alanındaki temsilcisi olmasındadır. Bu anlamda savcılık, idari bir kurum olan devletin kamu düzenini sağlama görevinin yerine getiricisidir.

Cumhuriyet savcıları hem yargı hem de yürütme faaliyetini yerine getirmeleri dolayısıyla, statüleri, görevleri ve teminatları bakımından kendine özgü çifte bir yapıya sahiptir. Adli işlerle ilgili olarak Adalet Bakanlığından emir veya talimat alamazken,⁵⁶ idari işlerle ilgili olarak Adalet Bakanlığı ve Cumhuriyet Başsavcılığının talimatlarını yerine getirmekle yükümlüdür. Nitekim Anayasanın 140/6. maddesi ile Hakimler ve Savcılar Kanunu'nun (HSK) 5. maddesinin 3. ve 4. fıkralarında Adalet Bakanı'nın, yargı yetkisinin kullanılmasına ilişkin görevler hariç olmak üzere, hâkim ve savcılar üzerinde gözetim hakkını haiz olduğundan ve hâkim ve savcılarının idari görevleri yönünden Adalet Bakanlığına bağlı olduğundan bahsedilmektedir. Savcının adli işlerle ilgili tek hiyerarşik amiri, dosya tevdi etme ile gözetim ve denetim yetkisine sahip olan Cumhuriyet Başsavcısıdır (HSK md. 5/1).⁵⁷

Savcılarının disiplin, atama, nakil, kadro vb. özlük işlemleri konusunda yetkili kişi Adalet Bakanı olmayıp Hakimler Savcılar Kuruludur (Anayasa md. 159/8). Bu durum teorik de olsa bağımsızlık ve tarafsızlık güvencelerinin mevcut olduğu izlenimini uyandırır da, Kurulun başkanının Adalet Bakanı olması ve üyelerinin seçimindeki siyasi etki, gerçekte ne ölçüde bağımsız

⁵⁶ CMUK'un Adalet Bakanına savcıya dava açma emri verme yetkisini tanıdığı, mevcut kanunumuza bunun alınmadığı, savcının yalnızca başsavcı ile aralarında hiyerarşik bir ilişki olduğuna dair bakınız: Yener Ünver ve Hakan Hakeri, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (23. Baskı, Adalet Yayınevi 2024) 214. Gerçekten CMUK'un 148. maddesinin 3. fıkrası Adalet Bakanının Cumhuriyet savcılarını kamu davasını açmak için emir verebileceklerinden, 4. fıkrası ise valilerin kendi vilayetlerindeki Cumhuriyet savcılarının kamu davası açılmasını isteyebileceklerinden, savcının valinin talebini reddetmesi durumunda ise valinin davanın açtırılması için Adalet Bakanlığına başvurabileceğinden bahsetmektedir.

⁵⁷ Ünver ve Hakeri (n 56) 215; Feridun Yenisey ve Ayşe Nuhoglu, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (11. Baskı, Seçkin Yayıncılık 2023) 170.

olabileceklerini sorgulamaya sebep olmaktadır.⁵⁸ O halde savcılarının idari işlerde bağımsız olmadığı konusunda şüphe yoksa da,⁵⁹ adli işlerde ne ölçüde bağımsız oldukları konusunda şüphe vardır.

Bağımsızlığın neticelerinden olan ve yan tutmama⁶⁰ anlamına gelen tarafsızlık bakımından ise iki hususu ortaya koymak gerekir. Birincisi, savcının mağdurun ve kamunun haklarını korumak ve bozulan kamu düzenini yeniden tesis etmek için suç iddiası faaliyetini gerçekleştirmesidir. İkincisi ise, maddi gerçeği ortaya çıkarmakla görevli olduğundan objektif davranması ve sanığın lehine ve aleyhine tüm delilleri iki taraflı bir bakış açısıyla toplamayı gerektirir. Bu bağlamda savcının durumu yine kendine özgüdür. İddia makamı olması dolayısıyla hâkim kadar katı şekilde tarafsız olması beklenmemekle birlikte, tek yanlı delil araştırması yapması da görevin gereğine aykırı olacaktır. Dolayısıyla Cumhuriyet savcısından beklenen, iddia faaliyetini objektif kriterlere uygun olarak basiretli bir hukukçu gibi gerçekleştirmesidir.⁶¹

Savcılarının bağımsızlık ve tarafsızlığı konusunda bahsedilen karma yapı, savcının çekilme ve reddinin mümkün olmasının gerekip gerekmediğine yönelik tartışmaları beraberinde getirmektedir.⁶² Bu konuda doktrindeki önemli bir görüş, tarafsız olmasının mümkün olmadığı veya tarafsızlığını şüpheye düşürecek hallerde savcının da soruşturmadan çekinmesinin veya reddinin kanun değişikliği ile mümkün hale getirilmesini savunmaktadır.

⁵⁸ Anayasa md. 159/3: “Kurulun Başkanı Adalet Bakanıdır. Adalet Bakanlığı Müsteşarı Kurulun tabii üyesidir. Kurulun, üç üyesi adli yargı hâkim ve savcılar arasında, bir üyesi ... idari yargı hâkim ve savcılar arasında **Cumhurbaşkanınca**; üç üyesi Yargıtay üyeleri, bir üyesi Danıştay üyeleri, üç üyesi nitelikleri kanunda belirtilen yükseköğretim kurumlarının hukuk dallarında görev yapan öğretim üyeleri ile avukatlar arasında **Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından** seçilir. Öğretim üyeleri ile avukatlar arasında seçilen üyelerden, en az birinin öğretim üyesi ve en az birinin de avukat olması zorunludur.

Kurulun Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından seçilecek üyeliklerine ilişkin başvurular, Meclis Başkanlığına yapılır. Başkanlık, başvuruları Anayasa ve Adalet Komisyonları Üyelerinden Kurulu Karma Komisyona gönderir...”

⁵⁹ Savcılarının yürütme erki içerisinde yer aldıklarına, hiyerarşi söz konusu olduğu için bağımsız olmadıklarına, ancak çifte fonksiyon görmeleri dolayısıyla özerk olduklarını söylemenin mümkün olduğuna dair bakınız: Bahri Öztürk et al, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (11. Baskı, Seçkin Yayıncılık 2024) 147, 154.

⁶⁰ Nur Centel, ‘Bir Adli Organ Olarak Savcılık’ in Türkiye Barolar Birliği (ed) *Bir Adli Organ Olarak Savcılık* (Türkiye Barolar Birliği Yayınları 2006), 195.

⁶¹ Benzer yönde bakınız: Ünver ve Hakeri (n 56) 215. Ayrıca bakınız: Hakan Karakehya ve Murat Arabacı, ‘Cumhuriyet Savcısının Hukuki Statüsü, Muhakemedeki Taraf Pozisyonu ve İspat Yükünün Bulunması Üzerine.’ (2016) 65(4) Ankara Üni. Hukuk Fak. Dergisi 2059, 2074-2075; Centel, ‘Bir Adli Organ Olarak Savcılık’ (n 60) 195.

⁶² Bu konudaki farklı görüşler hakkında kapsamlı bilgi için bakınız: Nur Centel, ‘Adil Yargılanma Hakkı ve Savcının Tarafsızlığının Güvencelemesi’ in Nur Centel (ed.) *Ceza Muhakemesi Hukukunda Güncel Konular* (On İki Levha Yayıncılık 2015) 96-102; Centel, ‘Bir Adli Organ Olarak Savcılık’ (n 60) 196-198. Ayrıca bakınız: Karakehya ve Arabacı (n 61) 2075-2077; Cumhuriyet Şahin ve Neslihan Göktürk, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (15. Baskı, Seçkin Yayıncılık 2024) 115.

İçel/Ünver/Hakeri, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu⁶³ ile Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun da benimseme kararları verdiği,⁶⁴ 2003 yılında Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu tarafından kabul edilen Bangolar Yargı Etiği İlkeleri (hakimlere yönelik) ile Savcılar için Etik ve Davranış Biçimlerine İlişkin Avrupa Esasları "Budapeşte İlkeleri" metinlerini gerekçe göstererek, savcıların da tıpkı hakimler gibi tarafsız ve objektif olmaları gerektiğinden bahisle⁶⁵ bu niteliklerinin çekinme ve red kurumları ile pekiştirilmesi ve tarafsızlığın böylelikle denetlenmesi gereğini savunmaktadırlar.⁶⁶ *Kunter* de iddia makamının görevini hakkıyla yapamayacağı haller olabileceğinden bahisle, bu hallerde önemine göre ya savcılık yapmaktan menedilmesi ya red davası açılabilmesi ya da çekinme imkanının tanınması gerektiği görüşündedir. Sadece çekinme veya idari yollarla meselenin çözölemeyeceği kanaatindedir.⁶⁷ *Kunter* bu görüşü *Yenisey* ile yazdığı eserde pekiştirmiştir. Buna göre, savcı suç ile mücadelede etkili rol oynaması istenen ve güvenilmesi gereken bir makamdır. Sadece idari bir faaliyette bulunmayıp kendine has bir statü içinde aynı zamanda adli bir merciidir. Taraf tutması ihtimali varsa ona olan güven sarsılacağından hem hâkimin görevden yasaklanmasını gerektiren hem de tarafsızlığını şüpheyne düşüren nedenlerle reddedilmesinin mümkün olması gerekir.⁶⁸

Centel de savcının suçtan zarar gördüğü varsayılan devleti temsil etmesinin onun objektif davranması gereğini ortadan kaldırmayacağı, savcının da hakim gibi adil yargılanma ilkesiyle bağlı olduğu ve gerçeğin ortaya çıkmasına katkıda bulunmakla yükümlü olduğu, şüphelinin sadece aleyhine değil lehine olan delilleri de toplaması gereğinin onun tarafsız davranması gerektiğini gösterdiği, bu sebeple savcının da gerektiğinde

⁶³ Bangolar Yargı Etiği ilkeleri 27.06.2006 gün ve 315 sayılı karar ile Savcılar için Etik ve Davranış Biçimlerine İlişkin Avrupa Esasları "Budapeşte İlkeleri" ise 10.10.2006 gün ve 424 sayılı kararı ile benimsenmiştir. Hakimler ve Savcılar Kurulu, 'Bangolar Yargı Etiği İlkeleri' <<https://www.hsk.gov.tr/Eklentiler/Dosyalar/4a92e0cc-e94b-4912-aaf9-5dfc5b885e98.pdf>> erişim 10 Temmuz 2026; Avrupa Konseyi, 'Avrupa Savcıları Konferansı: Savcılar için Etik ve Davranış Biçimlerine İlişkin Avrupa İlkeleri "Budapeşte İlkeleri"' <<https://www.hsk.gov.tr/Eklentiler/Dosyalar/d28e036f-72e3-4db7-a602-b86c198eb73c.pdf>> erişim 10 Temmuz 2026; Hakimler ve Savcılar Kurulu, 'Yargı Etiği' <<https://www.hsk.gov.tr/yargi-etigi>> erişim 10 Temmuz 2026.

⁶⁴ Y CGK E: 2007/83 K: 2007/244 KT: 20.11.2007.

⁶⁵ Metnin ceza soruşturmaları çerçevesinde mesleki davranış başlıklı III-b, g, o maddesine göre savcılar; "b) Görevlerini adil, tarafsız, objektif olarak, hukukun koyduğu hükümler çerçevesinde ve bağımsız olarak icra etmelidirler... g) Tarafsız bir soruşturma neticesinde suçun bulunmadığı görüldüğünde dava açmamalı veya davaya devam etmemelidirler... o) Kararları, mevcut kanıtların tarafsız ve profesyonel şekilde değerlendirilmesine dayalı olarak almalıdır." Avrupa Konseyi (n 63).

⁶⁶ Kayıhan İçel, 'Savcılar İçin Etik ve Davranış Biçimlerine İlişkin Avrupa Esasları "Budapeşte İlkeleri" Işığında Savcıcı Ret Sorunu' (2008) 7(14) İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 25, 32-33; Ünver ve Hakeri (n 56) 216-217. Benzer görüş için bakınız: Soyer Güleç (n 3) 1413.

⁶⁷ Kunter (n 55) 400.

⁶⁸ Nurullah Kunter ve Feridun Yenisey, *Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku: Birinci Kitap- Ceza Muhakemesinin Genel Hükümleri* (12. Baskı, Beta Yayıncılık 2002) 353-354; Feridun Yenisey, *Hazırlık Soruşturması ve Polis* (3. Baskı, Beta Yayınları 1993) 67.

reddedilmesi gerektiği, ceza muhakemesinde konumları farklı olduğu için hakim ile savcıcı görev yapmadan alıkoyan sebepler konusunda farklı ölçütlerin kabul edilebileceği görüşündedir. Askeri yargıda savcıcıların tarafsızlığından kuşku duyulan sebeplerle reddolunamamakla birlikte, hakimler için geçerli olan yasaklılık ve red sebeplerinin kendilerinde bulunması halinde davadan çekilmelerinin kabul edildiği uygulama CMK düzenlemesine örnek teşkil edebilir (Askeri Mahkemeler Kurulu ve Yargılama Usulü Kanunu md. 37, 39, 46).⁶⁹

Gökçen ve diğerleri ise, savcı ile şüpheli, sanık veya mağdur arasında tarafsızlığı gölgeye düşürebilecek bir durum veya akrabalık ilişkisinin bulunabileceğini, bu sebeple maddi gerçeğin hukuka uygun surette ortaya konması ve adil yargılamanın temini için savcının reddi veya çekinmesine ilişkin CMK'ye hüküm konulması gerektiğini ifade etmektedir. Yazarlara göre, başsavcıcıların emri altındaki savcıcıların tarafsızlıklarını şüpheyeye düşürecek bir hali tespit etmeleri durumunda re'sen veya tarafların talebi üzerine savcıcıyı değiştirebilecekleri düşünülebilirse de,⁷⁰ bu konuda adil yargılanma ilkesinin sağlanması bakımından yasal düzenleme yapılması gereklidir. Yazarlar, AYM'nin önüne giden bir olayın yasal düzenlemenin gerekliliğini ortaya koyduğundan ve verilen kararın hukuk devletinde kabul edilemeyeceğinden bahsetmektedirler:⁷¹ Dava konusu olayda iki savcı kendilerine hakaret edildiği iddiasıyla görev yaptıkları Cumhuriyet Başsavcılığına şikayette bulunmuştur. Müşteki savcı, bulunduğu yerdeki şikayetçi olmayan Cumhuriyet savcısı izinli olduğundan, şüphelinin ifadesini kendisi almış ve kamu davası açmıştır. Şüpheli, savcı hakkında Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'na (HSYK) şikayette bulunmuştur. Diğer taraftan ise, AYM'ye müşteki savcının davayı açmasının tarafsızlığa ve Bangolar Yargı Etiği İlkelerine aykırı olması dolayısıyla adil yargılanma hakkının, ilgili yargılama neticesinde verilen adli para cezası (ceza davası) ile manevi tazminat ödenmesini emreden mahkeme hükmü (hukuk davası) dolayısıyla da ifade ve basın hürriyetinin ihlal edildiği iddiasıyla bireysel başvuruda bulunmuştur.⁷²

HSYK 22.01.2013 tarihli kararında, Ceza Muhakemesi Kanunu'nda "Cumhuriyet Savcısının davaya bakamaması ve reddi" müessesesine yer verilmediği, Cumhuriyet Savcısının kendisinin bizzat mağdur ya da müşteki durumda olduğu bir soruşturmayı yürütmesinin ve sonuçlandırmasının yasal olarak mümkün bulunduğu, bahse konu Cumhuriyet savcısının "5271 sayılı CMK'nun 160/2. maddesi ile kendisine verilen "maddi gerçeği araştırması ve

⁶⁹ Nur Centel ve Hamide Zafer, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, (20 Baskı, Beta Yayıncılık 2021) 146-147; Centel, 'Adil Yargılanma Hakkı ve Savcının Tarafsızlığının Güvencelenmesi' (n 62) 102, 108.

⁷⁰ Bu görüş için bakınız: Şahin ve Göktürk (n 62) 115.

⁷¹ Gökçen et al., *Ceza Muhakemesi Hukuku* (6. Baskı, Adalet Yayınevi 2022) 221-222. Savcının da hakim olduğu gibi adil yargılanma ilkesi ile bağlı olduğuna, maddi gerçeğin bulunmasına hizmet olgusunun savcının objektif olması sonucunu doğuracağına, bu sebeple savcının da reddedilebilir olması gerektiğine dair bakınız: Aydın Boşgelmez, 'Bir Adli Organ Olarak Savcılık' in Türkiye Barolar Birliği (ed) *Bir Adli Organ Olarak Savcılık* (Türkiye Barolar Birliği Yayınları 2006) 247. Savcıcıların vazifelerinde bağımsız ve teminatlı olmaları gerektiğine dair bakınız: Faruk Erem, *Diyalektik Açısından Ceza Yargılaması Hukuku* (6. Baskı, Işın Yayıncılık 1986) 149.

⁷² *Emin Aydın* (2) [2. B.], B. No: 2013/3178 (AYM, 25/6/2015), paras. 1, 10, 17, 23, 26, 31.

âdil bir yargılamanın yapılabilmesi için şüphelinin lehine ve aleyhine olan delilleri toplayarak muhafaza altına almak ve şüphelinin haklarını korumak” yükümlülüğüne aykırı davrandığını, Cumhuriyet Savcısı olarak yürüttüğü, sonuçlandırdığı ve aynı zamanda müştekilerin de bulunduğu soruşturmada normalin dışında ve taraflı davrandığını gösteren, şüpheli tarafından ibraz veya beyan edilip de ısrarla getirilmeyen, muhafaza altına alınmayan ya da ileri sürülmeyen bir delilin varlığına işaret eden bir olguya da tesadüf edilmediği...” gerekçeleriyle savcı hakkında soruşturma izni vermemiştir.⁷³

AYM de kararında, HSYK’nin incelemesinde bahsi geçen Cumhuriyet savcısının CMK md. 160/2’ye aykırı davrandığının ve soruşturmada normalin dışında ve taraflı davrandığının tespit edilemediği, bir Cumhuriyet savcısının herhangi bir olayın hem mağduru veya müştekisi hem de soruşturmasını yürüten kişisi olmasının istenir bir durum olmamakla birlikte Türk Ceza Hukuku sisteminde “Cumhuriyet savcısının davaya bakamaması ve reddi” müessesesine yer verilmediği, Cumhuriyet savcısının kendisinin bizzat mağdur ya da müşteki durumda olduğu bir soruşturmayı yürütmesi ve sonuçlandırmasının yasal olarak mümkün olmakla birlikte AYM’nin böyle bir durumun Anayasa’ya ve AYM içtihatlarında ortaya konan ölçütlere uygunluğunu ve yargılamanın adillğine etkisini her zaman denetleyeceği, gerekçeleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine dair iddianın kabul edilebilir olmadığına karar vermiştir.⁷⁴

Çınar ise, bazı durumlarda Cumhuriyet savcılarının özellikle medyada bahsedilen bazı suçlar hakkında re’sen soruşturma yapması gerektiği halde, soruşturma yapmadığını eleştirmekte, soruşturmaların etkin surette yapılmamasının sebebi olarak Cumhuriyet savcılığı kurumunun bağımsız olmaması ile savcılarının eğitim ve bilgi eksikliğini göstermektedir. Yazara göre savcılık kurumunun bağımsızlığı ile ilgili yapısal değişiklikler yapılması gerekmektedir.⁷⁵

Soruşturmaların objektif ve dolayısıyla etkin yürütülmesi için savcılarının reddi ve çekinmesi gibi bağımsızlık ve tarafsızlık teminatlarının olması gerektiği kanaatine katılmakla birlikte, bunun uygulamada nasıl yürütüleceği konusunda tereddütlerimiz mevcuttur. Bahsi geçen AYM kararındaki olayda eğer savcının reddi kurumu mevcut olsaydı, o bölgede dava konusu olaydan bağımsız başka savcı olmadığı için soruşturmada aksaklık meydana gelecek, deliller kaybolabilecek ve şüpheliye ulaşmak zorlaşabilecekti. Bu olay hafif bir suç olan hakaret suçuna ilişkin olduğu için soruşturma açılmamasının mahsuru ağır suçlara göre daha azdır. Benzer bir olay kasten öldürme vb. ağır ceza mahkemesinin görev alanına giren bir suçla ilgili olsaydı, soruşturmanın açılmamasında veya gecikmesinde daha büyük mahsur olurdu. Ülkemizde bazı yerlerde tek savcı bulunduğu gerçeği düşünüldüğünde, savcının reddi veya çekilmesi kurumunun getirilmesi durumunda delillerin kaybolması ve soruşturmanın felce uğraması ihtimali mevcuttur. Dolayısıyla eğer kanun koyucu savcılarının -hakimler için olduğu gibi- red veya çekilmelerine yönelik düzenleme yapacaksa, tek savcının görevli olduğu yerlerde soruşturmaların

⁷³ ibid para 17)

⁷⁴ ibid paras 25, 27- 29)

⁷⁵ Ali Rıza Çınar, ‘Bir Adli Organ Olarak Savcılık’ in Türkiye Barolar Birliği (ed) *Bir Adli Organ Olarak Savcılık* (Türkiye Barolar Birliği Yayınları 2006) 320-322, 327-329.

aksamasını, delillerin kaybolmasını ve vakit kaybını önlemeye yönelik alternatif bir uygulama belirlemeli ve mümkünse savcı sayılarını artırmalıdır.

B. KOLLUĞUN DUALİST YAPISI VE ADLİ KOLLUĞUN GELİŞTİRİLMESİNE DAİR ÇABALAR

Kolluk teşkilatı genel ve özel kolluktan oluşmaktadır. Genel kolluk, polis ve jandarmadan oluşan silahlı kuvvetler iken, özel kolluk genel kolluk dışında kalan ve özel kanunlarına göre belli görevleri gören kolluk kuvvetleridir (Emniyet Teşkilat Kanunu md. 3/2, 3). Genel kolluk, suçların önlenmesi, kamu düzeninin ve asayişin sağlanması ile suç işlendikten sonra delillerin toplanmasından sorumludur. Suçun önlenmesine ve kamu düzeninin korunmasına yönelik faaliyetler önleyici nitelikte olup idari kolluk faaliyeti kapsamına girerken, suç işlendikten sonra delillerin savcı önderliğinde toplanması ise adli kolluk faaliyetidir.⁷⁶ İdari kolluk faaliyetleri İçişleri Bakanlığının görev alanına ilgilendirirken, adli kolluk faaliyetleri ise Adalet Bakanlığının görev alanına daha yakındır. Bu sebeple idari kolluk faaliyetleri kolluk amirinin emri altında yürütülürken, adli kolluk faaliyetleri ise dosyadan sorumlu savcının talimatları ile yürütülür.

Ülkemizde idari kolluk-adli kolluk ayrımı olmakla birlikte, bu ayrım organik ve kurumsal olmayıp, fonksiyonel bir ayrımdır. Her iki kolluk da Emniyet Genel Müdürlüğü veya Jandarma Genel Komutanlığına bağlıdır. Bir kolluk personeli önleyici nitelikteki idari görevle birlikte adli işlerde de görevlendirilebilir. Adli görevleri dışındaki işlerde idari amirlerinin emirlerini yerine getirir.

Soruşturmaların verimliliğinin ve etkinliğinin artırılması bağlamında idari kolluk teşkilatı ile adli kolluk teşkilatının kurumsal olarak ayrılması Türkiye’de ve dünyada tartışılmakla birlikte,⁷⁷ her ülkenin kendi yapısına

⁷⁶ Feridun Yenisey, ‘Adli Kolluk Kuruluşu ve Modern Soruşturma Teknikleri Konusundaki Yetkileri’, in Feridun Yenisey (ed), *Adli Kolluk Kuruluş ve Görevleri* (Antalya Barosu 1998) 326-327; Aydın ve Demir (n 51) 33-37; Polater (n 51) 292-296; Ayyıldız (n 54) 33, 35; Yenisey, *Kolluk Hukuku* (n 54) 426; Bahri Öztürk, Ali Rıza Töngür ve Ekrem Çetintürk, *Ceza Muhakemesi Hukuku Cilt-II* (Seçkin Yayıncılık 2026) 1977-1981; Öztürk, Töngür ve Çetintürk, *Ceza Muhakemesi Hukuku Cilt-IV* (n 54) 4437-4438; Veli Özer Özbek, Koray Doğan ve Pınar Bacaksız, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (17. Baskı, Seçkin Yayınları 2024) 181.

⁷⁷ Adli kolluk ile idari kolluk teşkilatlarının organizasyonel anlamda ayrılıp ayrılmamasına ve bağlı olacakları Bakanlıklara ilişkin tartışmalar ve görüşler için bakınız: Polater (n 51) 297-301; Yenisey, ‘Adli Kolluk Kuruluşu ve Modern Soruşturma Teknikleri Konusundaki Yetkileri’ (n 76) 337; Sulhi Dönmezer, ‘Sentez Raporu’, in Feridun Yenisey (ed), *Adli Kolluk Kuruluş ve Görevleri* (Antalya Barosu 1998) 367-368; Öztekin Tosun, ‘Suç Kolluğu’ (2011) 6(9) İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi 3, 9-16; Apaydın (n 54) 66-68; Barış Eşmeli, ‘Adli Kolluk-İdari Kolluk Ayrımı Bağlamında Türkiye’de Suç Kolluğu’ (Yüksek lisans tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 2023) 121-129; Yenisey, *Hazırlık Soruşturması ve Polis* (n 68) 93-95; Ayyıldız (n 54) 40-43; Abdülsamet Güller, ‘Türkiye’de Kolluk Tartışmalarına Farklı Bir Bakış: Anayasa Mahkemesinin Bireysel Başvuru Kararları Işığında Adli ve İdari Kolluğun Ayrı Teşkilatlanmasının Değerlendirilmesi’ (2025) 83(1) İstanbul Hukuk Mecmuası 237, 243-250, 254-263; Öztürk, Töngür ve Çetintürk, *Ceza Muhakemesi Hukuku Cilt-IV* (n 54) 4453-4461.

uygun olan sistemi seçtiğini söylemek mümkündür.⁷⁸ Türkiye’de genel kolluk teşkilatından bağımsız nitelikte Adalet Bakanlığı ile Cumhuriyet Başsavcısına bağlı bir adli kolluk kurulmasına yönelik çalışmalar son otuz senedir devam etmesine rağmen, İçişleri Bakanlığı ile Emniyet Genel Müdürlüğünün itirazlarından dolayı tasarılar yasalaşamamıştır.

İdari kolluktan bağımsız bir adli kolluk kurulmasına yönelik ilk kanun tasarısı, Adalet Bakanlığı tarafından 1991 yılında hazırlanmış olup, Meclise gönderilmeden geri çekilen bu tasarı 1992 yılında yeniden düzenlenmiştir. Adli Kolluk Kanun Tasarısı (AKKT), adli kollukta çalışanların, başsavcının acele hallerde sözlü, diğer hallerde yazılı oluru alınmadıkça genel kolluk hizmetinde kullanılmamasını öngörmektedir (AKKT md 6/1). Adli kolluğu Cumhuriyet başsavcılığı tarafından verilen araştırma ve soruşturma işlemlerini yerine getirmek, re’sen öğrendiği suçlarda Cumhuriyet başsavcılığınca emir gelinceye kadar bilgi toplamak, faili araştırmak, delilleri toplamak ve korumak, faili yakalamak ile görevlendirmektedir (AKKT md. 3). Tasarıya göre adli kolluk teşkilatı soruşturma müfettişliği, adli polis ve adli jandarma olmak üzere üç unsurdan oluşur. Soruşturma müfettişleri Cumhuriyet başsavcılıkları emrinde görevlendirilmek üzere Adalet Bakanlığı tarafından hukuk, siyasal, idari ve sosyal bilimler fakülteleri ve yüksek okul mezunları arasından sınavla seçilip altı ay süreli bir eğitime tabi tutulduktan sonra göreve atanacaklardır (AKKT md. 4, 13/1). Her savcıya iki soruşturma müfettişi düşmektedir. Adli kolluk amir ve memurları- adli jandarma hariç olmak üzere- bulunduğu yer Cumhuriyet başsavcısının olumlu mütalaası olmadan başka yere veya genel kolluk hizmetine atanamayacaktır (AKTT md. 13/4). Başsavcı isterse adli polis amirleri, memurları ve jandarma ast ve üstleri derhal başka bir yere veya genel kolluğa atanacaklardır (AKKT md. 13/5). Sicil raporlarını adli kolluğun kendi kuruluşları ve Cumhuriyet başsavcıları (ek sicil raporu) düzenler (AKKT md. 14/1). Genel kolluğun adli yetkisi ihbar ve şikayetleri kabul etmek, acele önlemleri alıp delilleri korumakla sınırlandırılmıştır (AKTT md. 11). Her polis karakolunda adli polis kısmı, her emniyet müdürlüğünde ise adli polis şubesi kurulur. Adli jandarma da her karakolda Adli Jandarma kısmı, her bölükte Adli Jandarma Takımı ve her alay komutanlığında Adli Jandarma Bölüğü şeklinde kurulacaktır (AKKT md. 4).⁷⁹

Emniyet Genel Müdürlüğü görüşünde, Emniyet Teşkilat Kanunu’nda adli polis, idari polis ve siyasi polis ayrımının zaten mevcut olduğu (3201 SK md. 3), kolluğun suçu önlemek (idari) ve işlenen suçun delillerini araştırmak (adli) görevlerinin birbirleri ile iç içe ve bağlantılı olduğu, Avrupa ülkelerine bakıldığında ülke nüfusu az ve yüzölçümü küçük bazı ülkelerin polis teşkilatının Adalet Bakanlığına bağlı olduğu ancak bu ülkelerde bile adli ve idari polis hizmetlerinin Türkiye’de olduğu gibi tek elden yürütüldüğü,

⁷⁸ Dönmezer, ‘Sentez Raporu’ (n 77) 367; Polater (n 51) 315-317; Bircan Özdemir, ‘Adli Kolluğun Görev ve Yetkilerinde Yaşanan Problemler ve Adli Kolluk Kurulması: İstanbul Emniyet Müdürlüğünün Bakış Açısı’ (Yüksek lisans tezi, Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü 2009) 54-66; Eşmeli (n 77) 129- 142.

⁷⁹ Yenisey, ‘Adli Kolluk Kuruluşu ve Modern Soruşturma Teknikleri Konusundaki Yetkileri’ (n 76) 334-335; Hasan Tahsin Fendoğlu, ‘“Adli Kolluk” Üzerine’ (1997) 23(3) Yargıtay Dergisi 229, 238-239; A Nihat Dündar, ‘Ülkemizde Adli Kolluk Tasarı ve Yaklaşımları’, in Feridun Yenisey (ed) *Adli Kolluk Kuruluş ve Görevleri* (Antalya Barosu 1998) 106-110, 425-433.

Fransa, Almanya ve İngiltere’de bizdeki sistemin aynen uygulandığı, adli polisin ayrılmasının sorunu çözmeyeceği, adli kolluk hizmetlerinde aksaklık varsa bunun mevcut mevzuat kapsamında düzeltilebileceği gerekçeleriyle 1992 yılında gerçekleştirilen adli kolluk teşkilat yapılanmalarına ilişkin kanun tasarısına muhalefet etmiştir.⁸⁰

1997 Tasarısı ise soruşturma müfettişliği kavramını terk etmiş, Cumhuriyet başsavcısının yönetim ve denetiminde adli polis ve adli jandarma şeklinde adli kolluk birimlerinin oluşturulmasını öngörmüştür (AKTT md. 3). Adli polis hem adli makamların hem de üstlerinin emirlerine tâbidir. Yargıdaki amiri savcı iken, yürütme içindeki amiri ise vali veya kaymakamdır. Adli kolluğun adli makamlar dışındaki amirleri adli kolluğa adli görevleri ile ilgili emir veremez (AKTT md. 4/6). Adli kolluk amir ve memurları ile asları, bulundukları yer Cumhuriyet başsavcısının acele hallerde sözlü diğer hallerde yazılı oluru alınmadıkça kuruluşlarının diğer hizmetlerinde çalıştırılmazlar (AKTT md. 5/1). Doğal afet, salgın hastalık gibi olağanüstü hallerde vali ve kaymakam adli kolluktan Cumhuriyet başsavcısına bilgi vermek suretiyle yararlanabilir (AKKT md. 5/2). Cumhuriyet başsavcısı adli kolluğun görevleri sırasında işlediği suçlardan dolayı doğrudan soruşturma ve kovuşturma yapma yetkisine sahiptir (AKTT md. 10). Adli polis beş yıl genel polis hizmetlerinde çalışmış, olumsuz sicil ve disiplin cezası almamış polis memurları arasından Adalet Bakanlığınca seçilerek İçişleri Bakanlığınca atanır (AKTT md. 11/1). Jandarma adli kolluğu ise 2803 Sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu hükümlerine göre Jandarma Genel Komutanlığınca atanır (AKTT md. 11/2). Adli polislerin genel kolluk hizmetine atanabilmeleri için mutlaka Adalet Bakanlığı’nın olumlu görüşü gerekir (AKTT md. 11/3). Başsavcı, adli kolluğa uyarma ve kınama cezası verme yetkisine sahiptir (AKTT md. 13). Ayrıca adli kolluk görevlileriyle ilgili ek sicil raporu düzenleme yetkisi mülki amirlerden alınarak Cumhuriyet başsavcısına verilmiştir (AKTT md. 12).⁸¹

Adalet Bakanlığı tarafından hazırlanan bu tasarıya da İçişleri Bakanlığı tarafından itiraz edilmiştir. Başsavcılarının kolluk hakkında ek sicil düzenleme, uyarma ve kınama cezaları verebilme, kriminal laboratuvar personelinden doğrudan görev isteyebilme ve adli kolluk personeli için doğrudan soruşturma yapma yetkisi verilmesi, adli kolluğa ayrılacak personel için Adalet Bakanlığına ek yetki verilmesi ve vali ve kaymakamların adli kolluk için ek sicil düzenleme yetkilerinin elinden alınması İçişleri Bakanlığı tarafından kabul edilmemiştir. İçişleri Bakanlığı, CMUK 154. maddesi savcılar yeterli yetki verdiğinden yeni yetkilere ihtiyaçları olmadığı, adli kolluğun Adalet Bakanlığına bağlanması durumunda kolluğun gücünün parçalı hale geleceği ve etkisinin azalacağı, adli kolluk-idari kolluk ayrımının yeterince açık olmadığı, ayrı bir kolluk kurmak istiyorsa Adalet Bakanlığının kendi personeli ve bütçesiyle yapabileceği sebepleriyle tasarıya karşı çıkınca, tasarı henüz meclise gönderilmeden geri çekilmiştir.⁸²

⁸⁰ Dündar (n 79) 109, 444-446; Aydın ve Demir (n 51) 37-38.

⁸¹ Dündar (n 79) 110-111, 449-455; Aydın ve Demir (n 51) 38.

⁸² Eşmeli (n 77) 63-65; Hasan T Fendoğlu, İnsan Hakları ve Adli Kolluk, (1998) 6(1-2) Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 113, 120-121; Aydın ve Demir (n 51) 38; Dündar (n 79) 110-111, 463-466.

2001 yılında 1997 Tasarısına benzer (Sahil Güvenlik Komutanlığının da adli kolluk arasında zikredilmesi hariç) bir başka Adli Kolluk Yasa tasarısı daha hazırlanmasına rağmen, o da kanun haline getirilememiştir.⁸³

2005 yılında yürürlüğe giren 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'na paralel olarak aynı yıl Adli Kolluk Yönetmeliği yürürlüğe konulmakla birlikte, bu düzenlemeler de adli kolluğun organik olarak İçişleri Bakanlığından ayrılıp Adalet Bakanlığına bağlanmasını veya idari kolluk ile adli kolluğun teşkilat yapılanmalarının birbirinden bağımsız hale gelmesini öngörmemektedir. Savcının kolluk üzerindeki emir ve talimat verme yetkisinin teyidi niteliğinde düzenlemeler içermektedir. Nitekim Emniyet Teşkilat Kanunu'nda herhangi bir değişiklik yapılmamıştır. 2005 değişikliği ile de bağımsız bir adli kolluk teşkilatı kurulamadığından Cumhuriyet başsavcısı tarafından atanan ve haklarında sicil raporu düzenlenen bir adli kolluk kurulmasına yönelik kanun teklifleri 2014, 2015 ve 2018 yıllarında da verilmeye devam etmiş olsa da, bu tekliflerden de sonuç alınamamıştır.⁸⁴

C. 5271 SAYILI CMK VE ADLİ KOLLUK YÖNETMELİĞİ UYARINCA ADLİ KOLLUK

5271 sayılı CMK, 1412 sayılı CMUK'tan farklı olarak bu konudaki 156. maddeyi metne almayarak kolluğun re'sen araştırma yapma yetkisini kabul etmemiş, soruşturma sürecini yönetmek yetkisini yalnızca Cumhuriyet savcısında toplamıştır.⁸⁵ Bunun amacı kolluğun bir hukukçunun nezaretinde hukuka uygun delil toplamasını temin etmektir.⁸⁶ CMK'nin 161. maddesine göre, adli kolluk görevlileri savcının emrinde çalışmakta olup el koydukları olayları, yakalanan kişileri ve uygulanan tedbirleri Cumhuriyet savcısına derhal bildirmek ve savcının adliyeye ilişkin emirlerini gecikmeden yerine getirmekle yükümlüdür. Savcı adli kolluk görevlilerine emirleri kural olarak yazılı, acele hallerde sözlü olarak bildirir (CMK md. 161/2,3). Cumhuriyet savcısının istem ve emirlerini yapma konusunda kötüye kullanma veya ihmalleri görülen kolluk amir ve memurları hakkında Cumhuriyet savcısı

⁸³ Aydın ve Demir (n 51) 39.

⁸⁴ 2014 yılı kanun teklifi: TBMM, 'Adli Kolluk Kanun Teklifi' <<https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D24/Y4/T2/WebOnergeMetni/a2e2b019-b649-4dc2-9817-elbd41f95ec0.pdf>> erişim 10 Temmuz 2026.

2015 yılı kanun teklifi: TBMM, 'Adli Kolluk Kanun Teklifi' <<https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D26/Y1/T2/WebOnergeMetni/538ccd5b-6073-455b-8fd3-6beef0152ddf.pdf>> erişim 10 Temmuz 2026.

2018 yılı kanun teklifi: TBMM, 'Adli Kolluk Kanun Teklifi' <<https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D27/Y2/T2/WebOnergeMetni/9afad5f0-4499-4a3eaf77-56b2a7f1a6b6.pdf>> erişim 10 Temmuz 2026.

⁸⁵ Polater (n 51) 302; Ayyıldız (n 54) 294; Hakan Kızıllarslan, *Ceza Muhakemesi Hukuku Cilt I* (Adalet Yayınevi 2025) 269. Bu uygulamaya yönelik eleştiriler için bakınız: Asım Kaya, *Cumhuriyet Savcısının Etkin Soruşturma Yapma Görevi* (Seçkin Yayıncılık 2020) 146-147.

⁸⁶ Bununla birlikte kolluk sayısının yüz binleri bulması karşısında 6000 civarında olan Cumhuriyet savcısının sayısı düşünüldüğünde bu düzenlemenin ne derece hayata geçirilebileceği konusunda tereddütlerimiz vardır. HSK, 'Türkiye Geneli Hâkim ve Savcı Kadro Durumları' <<https://www.hsk.gov.tr/Eklentiler/22092022112522-09-2022-hakim-savci-durumlaripdf.pdf>> erişim 10 Temmuz 2026.

doğrudan doğruya izne gerek olmaksızın soruşturma açma yetkisine sahiptir (CMK md. 161/5). Kolluğa re'sen araştırma yetkisi veren CMUK'un 156. maddesi dışında, CMK ile CMUK savcı ve kolluk ilişkisine ilişkin benzer düzenlemeler içermektedir (CMUK md. 153, 154). Bu bağlamda CMUK dönemindeki uygulamadan çok farklı bir uygulamanın mevcut olduğundan bahsetmek mümkün değildir.⁸⁷

CMK CMUK'tan farklı olarak adli kolluğa münhasır bir madde içermektedir (CMK md. 164). Buna göre adli kolluk, emniyet, jandarma, gümrük, sahil güvenlik teşkilatlarında soruşturma işlemleri yapan güvenlik görevlilerini ifade eder. Adli kolluk görevlileri Cumhuriyet savcısının adli görevlere ilişkin emirlerini yerine getirir. Adli görevlerinin dışındaki hizmetlerde ise üstlerinin emrindedir. O halde madde başlığı her ne kadar adli kolluk olsa da idari kolluktan ayrı, görevi sadece adli soruşturmaları yürütmek olan bir adli kolluk teşkilatı kurulmuş değildir.⁸⁸ Nitekim 165. maddede gerektiğinde veya Cumhuriyet savcısının talebi halinde diğer kolluk birimlerinin de adli kolluk görevini yerine getirmekle yükümlü olduğundan bahsetmektedir. İdari kolluğa da adli kolluk görevi verilebilecektir.

Cumhuriyet savcıları her yılın sonunda adli kolluk sorumluları hakkında değerlendirme raporu düzenleyerek mülki idare amirleri olan kaymakam veya valiliğe gönderecektir (CMK md. 166). Değerlendirme raporu uygulamasının, terfi açısından bağlayıcı özelliği veya yaptırım niteliği olmadığından kolluğun soruşturma işlemlerini titizlikle yerine getirmesi konusunda ne derece teşvik edici olduğu konusunda şüphelerimiz vardır. Ayrıca değerlendirme raporunun yalnızca adli kolluğun sorumlusu, yani kolluk amiri veya komutanı hakkında düzenlenecek olup adli kolluk görevlilerinin tamamı hakkında düzenlenmemesi bir eksikliktir.

CMK'nin adli kolluğa ilişkin 164. maddesinin uygulanması için Adli Kolluk Yönetmeliği düzenlenmiştir. Yönetmelik adli kolluk görevlilerinin nitelikleri, hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimi, diğer hizmet birimleri ile ilişkileri, değerlendirme raporlarının düzenlenmesi vb. hususlara ilişkindir. Adli kolluk teşkilatı genel kolluktan ayrılmamış olup, bağlı bulunduğu kolluk teşkilatının parçası olarak kabul edilmektedir. Yönetmeliğe göre, soruşturma işlemleri öncelikle adli kolluğa yaptırılacak, Cumhuriyet başsavcıları adli görevlere ilişkin emir ve talimatlarını öncelikle adli kolluk sorumlularına veya adli kolluk görevi ifa eden diğer birim amirlerine verecektir (md. 5/1-a, 6/1). Soruşturma işlemlerinin öncelikle adli kolluğa yaptırılacağından bahisle, idari kolluğa soruşturma işlemlerinin verilmesi kapısı açık tutulmak istenmiştir.

Kanaatimizce hatalı surette, Yönetmeliğin 5. maddesi adli kolluğun öncelikli görevini “karşılaştığı suçun işlenmesini önlemek” olarak ifade etmektedir. Halbuki adli kolluğun görevi suçun işlenmesini önlemek olmayıp,

⁸⁷ Apaydın (n 54) 81; Ayyıldız (n 54) 294-295; Öztürk, Töngür ve Çetintürk, *Ceza Muhakemesi Hukuku Cilt-IV* (n 54) 4450.

⁸⁸ Aynı yönde bakınız: Yenisey, *Kolluk Hukuku* (n 54) 421. Öztürk, Töngür ve Çetintürk, *Ceza Muhakemesi Hukuku Cilt-IV* (n 54) 4443. Mevcut haliyle adli kolluk sisteminin uygulamada “sözde bir adli kolluk” niteliğinde olduğuna dair bakınız: Kızıllar (n 85) 269.

işlenmiş olan suçlarla ilgili yürütülen adli soruşturma kapsamında delil toplamak ve failleri tespit edip yakalamaktır.

Yönetmeliğin 5. maddesi uyarınca adli kolluk görevlilerine adli görev kapsamı dışında kalan diğer görev ve hizmetlerin verilebilmesi de adli kolluğun münhasıran adli işlere özgülenmesi ve uzmanlaşması düşüncesine aykırıdır. Kanaatimizce idari kolluğa acele hallerde delillerin ortadan kaldırılmasını önlemek için adli kolluk görevlileri olay yerine gelinceye kadar adli kolluğun görevlerini yerine getirme yetkisi verilebilirse de (ETK md. 12/2'de olduğu gibi), adli kolluğa idari görev verilmesi adli kolluğun adli işlere odaklanmasını ve uzmanlaşmasını önleyeceğinden mümkün olmamalıdır. Yönetmeliğin 7. maddesi, gerektiğinde veya Cumhuriyet savcısının talebi halinde diğer kolluk birimlerine de adli kolluk görevinin verilebileceğinden bahsederek adli işlerin yalnızca adli kolluk tarafından yapılacağı düşüncesinden uzaklaşmıştır. Kanaatimizce zorunlu haller dışında soruşturmaların verimliliği açısından idari kolluğa adli görev verilmemelidir.

Yönetmeliğe göre, adli kolluk görevlilerine adli görevi olmayan üstleri tarafından soruşturma ile ilgili emir ve talimat verilemeyecektir (md. 5). Bu hüküm soruşturmanın bağımsızlık ve tarafsızlığının sağlanması bağlamında önemli bir düzenleme olmakla birlikte, aynı zamanda idari görevleri olan ve hakkındaki sicil veya performans değerlendirme raporları (ETK md. 85) kolluğun ilgili birimi tarafından düzenlenen kolluk görevlilerinin uygulamada soruşturma ile ilgili kolluk amirine bilgi vermemesi veya ondan emir veya talimat almaması kanaatimizce düşük bir ihtimaldir.

Adli kolluk personeline hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim verilir. Hizmet öncesi eğitimde TCK'nin temel ilkeleri, ceza sorumluluğunun esasları, ceza hukuku özel hükümler, CMK ile diğer kanunlarda yer alan ve kolluk tarafından yerine getirilen suç soruşturmasına ilişkin işlemlere ilişkin hukuk bilgisi verilir (md. 9). Hizmet içi eğitimde ise, hizmet öncesi eğitimdeki konuların yanında yüklendiği görevin içeriğine uygun alanlarda eğitim verilir. Amaç hizmet öncesi eğitimin eksikliklerini tamamlamak, hizmetle ilgili değişiklik ve gelişmelere uyumu sağlamak ve hizmet dalında çalıştırılacak personel ihtiyacını karşılamaktır. Hizmet içi eğitimlerin planlamasında Adalet Bakanlığı ile ilgili Cumhuriyet başsavcısının da görüşleri alınır. Yönetmeliğin hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimin sürelerine dair bilgi içermemesi eksikliklerdir. Adli kolluk eğitimini başarıyla bitiren personele sertifika verilir ve adli görevlerde öncelikli olarak sertifikası olan personel görevlendirilir (md. 10). Şu halde adli kolluk eğitim sertifikası olmayan personelin de adli kollukta görevlendirilmesi ihtimali vardır. Bu durumda adli kolluğa ilişkin eğitim vermenin ve idari ve adli kolluk şeklinde görev ayrımı yapmanın anlamı kanaatimizce kalmamaktadır.

Cumhuriyet başsavcıları adli kolluk sorumluları hakkında her yılın sonunda değerlendirme raporu düzenleyerek mülki idare amirine gönderir (md. 11). Bu raporlarda adli kolluk görevlilerinin soruşturma ve kovuşturma işlemlerindeki yetkinliği, çalışkanlığı, iş disiplini ve başarı durumları değerlendirilir. Bu raporlar da ilgilinin sicilinin düzenlenmesinde dikkate

alınacaktır.⁸⁹ Yönetmelik de kanuna uygun olarak yalnızca adli kolluk sorumluları hakkında değerlendirme raporu düzenlenmesini öngörmektedir. Oysa kanımızca Kanun da yönetmelik de tüm adli kolluk personeli hakkında değerlendirme raporu düzenlenmesine müsaade etmeliydi.

Adli kolluk personelinin işinde uzmanlaşması amacıyla mümkün olduğunca aynı veya benzer görevlerde çalışması için gerekli tedbirler alınacak ve meslek içi kurslar sonunda belirli branşlarda uzmanlaşması sağlanacaktır (md. 12).

Türkiye’de her ne kadar CMK ve Adli Kolluk Yönetmeliğinde adli kolluk ifadesi geçse de, aslında bu gerçekte organizasyonel anlamda ayrı bir teşkilatı ifade etmemektedir. İdari kolluğun içerisinde belli eğitimlere tabi tutularak oluşturulan, gerektiğinde idari kolluk görevlerini de yerine getiren İçişleri Bakanlığına bağlı kolluk görevlilerini ifade etmektedir.⁹⁰ Adli kolluk ile idari kolluk faaliyetleri arasında geçişli bir ilişki ve kaynaşma olması,⁹¹ adeta bir madalyonun iki yüzü gibi olmaları,⁹² ayrılımlarının kolluk teşkilatının ikiye bölünüp parçalanması ve güç kaybetmesi anlamına geleceği⁹³ gerekçeleriyle ayrı bir adli kolluk teşkilatı Türkiye’de kurulamamıştır. Ancak hiç olmazsa adli kolluk teşkilatının adli işlere özgülmesi, idari işler verilememesi, yalnızca savcıya karşı sorumlu olmaları, başsavcı tarafından sicil verilmesi ve terfi tayinlerinin başsavcıya bağlı olması gibi statüsünü bağımsızlaştırmaya yönelik iyileştirmelerin soruşturmaların bağımsızlığı ve etkinliğini sağlamak bakımından yapılması gerektiği kanaatindeyiz. Bir sonraki bölümde bunlara değineceğiz.

⁸⁹ Pratikte bu değerlendirme raporlarının etkinliklerinin tartışmalı olduğuna dair bakınız: Aydın ve Demir (n 51) 41.

⁹⁰ Türkiye’de adli kolluğun idari kolluk bünyesinde yer aldığına, adli kolluk-idari kolluk ayrımının sadece fonksiyonel bir ayrıma işaret ettiğine, ayrı bir adli kolluk teşkilatı bulunmadığına dair bakınız: Güller (n 77) 252- 253; Polater (n 51) 297; Öztürk, Töngür ve Çetintürk, *Ceza Muhakemesi Hukuku Cilt-IV* (n 54) 4444.

⁹¹ İdari görev olan devriye hizmetini yerine getiren veya bir toplumsal olayda görevli kolluk personelinin bir suç ile karşılaşması halinde suça müdahale edip adli kolluk sıfatına büründüğüne ilişkin bakınız: Aydın ve Demir (n 51) 36; A Natık Canca, ‘Adli Kolluk, Kuruluş ve Görevleri’, in Feridun Yenisey (ed), *Adli Kolluk Kuruluş ve Görevleri* (Antalya Barosu 1998) 86-87; Dönmezer, ‘Sentez Raporu’ (n 77) 368; Polater (n 51) 300-301. Ayrıca bakınız: Güller (n 77) 252; Yenisey, *Kolluk Hukuku* (n 54) 432, 436.

⁹² Canca (n 91) 86-87.

⁹³ Yenisey, ‘Adli Kolluk Kuruluşu ve Modern Soruşturma Teknikleri Konusundaki Yetkileri’ (n 76) 337. Yenisey, savcının kolluk amiri olarak yetiştirilmediğinden, suç polisi savcıya bağlanırsa bölünüp zayıflayacağından, kolluğun bir bütün olduğundan bahisle adli kolluğun savcıya bağlanmaması gerektiğini savunmaktadır. Yenisey, *Kolluk Hukuku* (n 54) 429.

D. CUMHURİYET SAVCISI - KOLLUK İLİŞKİSİNİN SORUŞTIRMALARIN ETKİNLİĞİ BAĞLAMINDAKİ SORUNLU YÖNLERİ VE BAZI ÖNERİLER

1. Adli Kolluğa İdari Görev Verilmesi ve Adli Kolluğun İdari Amire Soruşturma ile İlgili Bilgi Vermesi Sorunları

CMK'nin 164. maddesinin 3. fıkrası, adli kolluğun adli görevlerin haricindeki hizmetlerde üstlerinin emrinde olduğundan bahsetmektedir. Bu hüküm, adli kolluğun sadece Cumhuriyet savcısına bağlı olmadığını, adli işler dışındaki sair hallerde kolluk amirinin emrinde olduğunu göstermektedir. Yönetmeliğin 5. maddesi de bu hükmü tekrarlamakla birlikte, ardından adli görevi bulunmayan üstleri tarafından adli kolluk görevlilerine soruşturma ile ilgili emir ve talimat verilemeyeceğinden bahsetmektedir. Mevzuat adli kolluğun soruşturmanın işleyişi bakımından idari üstlerinin etkisinde olmayıp yalnızca savcıya bağlı çalışmalarını istese de, adli kolluğa idari iş verilebilmesi⁹⁴ ve adli kolluk personelinin sicil raporlarının kolluk amirleri tarafından doldurulması gerçeği karşısında, uygulamada ne ölçüde idari hiyerarşiden bağımsız çalışabilecekleri kanaatimizce şüphelidir.⁹⁵

Doktrinde, en üst dereceli kolluk amirlerine soruşturulan olayın özelliğine göre sadece asayişin sağlanması bakımından genel bir bilgi verilebileceği, bu bilginin zaten kolluk amiri tarafından mülki idare amiri ile paylaşılacağı, ancak soruşturmalarla alakalı şüphelilerin haberdar olması ihtimalini doğurabilecek ve delil karartılmasına yol açabilecek ayrıntılı bilgilerin paylaşılması gerektiği vurgulanmaktadır.⁹⁶

Ayrıca adli kolluğa idari işlerin verilmesi, bunların adli görevde yoğunlaşma ve uzmanlaşmalarını engelleyecek, soruşturmaların gecikmesine

⁹⁴ Adli kolluğa idari görev verilmemesi gerektiği, suçu önlemekle yükümlü olup da önleyemeyen kolluğun bu sefer cezalandırma görevine katılmasının mantıksız ve sakıncalı olduğu, adli kolluğun idari kolluktan farklı olarak teknik kolluk olduğu yalnızca kriminalistik bilgileri ile değil aynı zamanda hukuksal bilgilerle de donatılmış olması gerektiği, o halde bu niteliklere sahip olan kolluğun yapısı nedeniyle diğer kolluktan ayrı olduğu ve doğal amirine bağlı olması gerektiğine dair bakınız: Erem (n 71) 230.

⁹⁵ Kolluk kuvvetinin adli görevinin dışında pek çok görevinin bulunması, görevde uzmanlaşmayı ve odaklaşmayı önlemekte, kolluk kuvveti özlük hakları bakımından idareye bağlı olduğundan tarafsız görev yapamayacağı kuşkusunu doğurmaktadır. Akın Çakın, 'Ceza Adalet Sisteminin Etkinliği Açısından Adli Kolluğun Gerekliliği ve Geliştirilmesi', in Burcu Ertem (ed.) *Avrupa'da ve Türkiye'de Kolluk- Adalet İlişkileri* (Türkiye Adalet Akademisi Yayınları 2006) 45. Benzer yönde bakınız: Apaydın (n 54) 82-83; Kızılarıslan (n 85) 269. Savcının eli-kolu durumunda olan kolluğun İçişleri Bakanlığına bağlı olması ve idare hukuku esaslarına göre aralarında amir-memur ilişkisinin bulunması sebebiyle siyasi aktörlerin siyasi ve kişisel çıkarlarıyla ters düşen soruşturmalardan haberdar edilip kolluğa verdikleri emirlerle Cumhuriyet savcılarını etkisiz hale getirmelerinin her zaman mümkün olduğuna dair bakınız: Hamide Zafer, 'Türk Ceza Adalet Sisteminde Savcılığın Hukuki Statüsü', in Nur Centel (ed.) *Ceza Muhakemesi Hukukunda Güncel Konular* (On İki Levha Yayınları 2015) 16-17.

⁹⁶ Polater (n 51) 304-305.

ve ayrıntıların gözden kaçmasına sebep olabilecektir.⁹⁷ Adli işlerde uzmanlaşmanın zayıf olduğu ve dikkat odağı dağılan bir kolluk teşkilatından etkin soruşturma gerçekleştirmesi beklenemez.

2. Değerlendirme Raporunun Etkisizliği: Başsavcının Adli Kolluğa Sicil Vermesi ve Tayin-Terfi İşlerinde Söz Sahibi Olması Gereği

CMK'nin 166. maddesine göre Cumhuriyet savcıları her yılın sonunda o yerdeki adli kolluğun sorumluları hakkında değerlendirme raporu düzenleyerek mülki idare amirlerine gönderir. Adli kolluk sorumluları adli kolluğun amir veya komutanlarıdır (Adli Kolluk Yönetmeliği md. 3). Polis teşkilatı açısından ilçe veya il emniyet müdürü, jandarma teşkilatı açısından ise ilçe veya il jandarma komutanıdır. Madde, Cumhuriyet savcısına yalnızca adli kolluk sorumluları hakkında değerlendirme raporu düzenleme yetkisi vermektedir. Yukarıda da ifade ettiğimiz üzere, raporların sadece kolluk amirleri hakkında düzenleniyor olup diğer adli kolluk personeli hakkında düzenlenmemesi kanaatimizce önemli bir eksikliktir.

Değerlendirme raporlarının mülki idare amiri olan kaymakam ve valiler üzerinde bağlayıcı etkisinin var olup olmadığı ile kolluk üzerindeki potansiyel caydırıcı etkisi diğer sorunlardır. Gerçekten değerlendirme raporu takdiri bir görüş bildiriminden ibaret olup, adli kolluk personelinin meslekte yükselme, atanma, tayin gibi kariyeri için önemli hususlarda karar mercilerini bağlayıcı etkisi yoktur.⁹⁸ Kolluğun idari anlamda yaptırım gücü olmayan bir Cumhuriyet savcısından ne ölçüde çekineceği konusunda tereddütlerimiz vardır.⁹⁹ Kanun her ne kadar 161/5 maddesiyle adli işlerde ihmalleri veya kötüye kullanmaları görülen kolluk amir ve memurları hakkında soruşturma iznine gerek olmaksızın doğrudan soruşturma yapılacağından bahsetse de, kasıtlı surette görevi yapmama veya hatalı yapma olmadığı sürece bu maddeden dolayı doğrudan soruşturma açmak mümkün olmayacaktır. Oysa ki idari yaptırım tehdidi, kolluğun gerçekleştirdiği fiil suç teşkil etmese de, kolluğun görevini savaştırmaması, eksik veya hatalı yapması, yeterli delil araştırmaması vb. durumlarda daha etkili veya caydırıcı olacaktır. Kolluğun yetersizliğinden kaynaklanan birçok fiil, suç teşkil etmese bile, idari birimlerin bilgisini ve gerektiğinde idari yaptırım uygulanmasını gerektirebilir. Görevini

⁹⁷ Çakın (n 95) 45; Polater (n 51) 310.

⁹⁸ Değerlendirme raporunun kolluk üzerinde tesiri olmayan, sembolik bir düzenleme olduğuna dair bakınız: Polater (n 51) 322. Değerlendirme raporu düzenlenmesinin yeterli olmadığına dair bakınız: Kızıllarslan (n 85) 269.

⁹⁹ Çakın, adli kolluk personeline Cumhuriyet başsavcılarının sicil verebilme yetkisinin CMK'de yer almayıp onun yerine değerlendirme raporu verebilme yetkisinin tanınmasının sicil verebilme yetkisine göre daha zayıf bir düzenleme olduğuna, başsavcılarının düzenledikleri değerlendirme raporlarının kolluk teşkilatı içerisindeki üstlerinde uygulamada öncelikle dikkate alınıp alınmayacağına önemli olduğu, Fransa'da başsavcılarının adli kolluk görevlileri hakkındaki değerlendirme raporlarının kolluk yönetimince öncelikle dikkate alındığını, CMK'deki düzenlemenin buradan esinlendiğini, CMK düzenlemesinin amacının değerlendirme raporlarının kolluk teşkilatında öncelikli olarak dikkate alınması olduğunu vurgulamıştır. Çakın (n 95) 44-45. Suç kolluğuna yönelik tayin, nakil, yükselme, disiplin cezası verme gibi işler savcı tarafından yapılırsa, kolluğun hiyerarşik amirinin emrini onun istediği gibi yapmak mecburiyeti hissedeceğine dair bakınız: Tosun (n 77) 14.

gereği gibi yapmayan bir kolluk personeline başsavcının düşük sicil notu vermesi, terfisini engellemesi, geniş anlamıyla idari yaptırım ile aynı fonksiyonu ifa edecektir. Bu bağlamda İçişleri Bakanlığı'nın personeli üzerindeki etkisinin azaldığına yönelik itirazların önüne geçmek için, İçişleri Bakanlığı'nın ilgili biriminin verdiği sicil notu ile Cumhuriyet başsavcısının verdiği sicil notunun ortalamasının alınması uygulaması düşünülebilir.

Bahsi geçen sebeplerle, Cumhuriyet başsavcısının ilgili savcıdan görüş alarak, birlikte çalıştığı tüm adli kolluk personeli hakkında sicil notu vermesinin, tayin ve terfilerinde söz sahibi olmasının kolluğun işini daha ciddiyetle yapmasına ve soruşturmaların etkinliğinin artırılmasına hizmet edeceği kanaatindeyiz.¹⁰⁰

3. Adli Kolluğun Sık Tayin Olmaması Gereği

Adli kolluk personelinin tayinlerinin sıklığı da verimliliği düşüren önemli bir sebeptir. Adli soruşturmalar bir takım işidir. Kolluk personelinin alışkın oldukları ve uyumlu çalıştıkları kişilerle birlikte soruşturmayı yürütmeleri kolluğun ve soruşturmaların verimliliğini artıracaktır. Ayrıca adli kolluğun suçun işlendiği şehri, bölgeyi tanınması, toplumla ilişkilerini geliştirmesi zaman ister. Şehri ve insanları tanıyan, meydana gelen olaylarla ilgili hafıza bilgisi olan bir kolluğun adli işlerdeki verimliliği, tanımayan bir kolluğa kıyasla daha fazla olacaktır. Kolluk görevlilerinin yerinin beklenmedik surette değiştirilerek soruşturmaların zayıflatılmasının önüne geçilmeli,¹⁰¹ tayin açısından adli kolluğa teminat sağlanmalıdır. Bu bakımdan tayinlerin personel asgari beş yıl bir birimde görev yaptıktan sonra gerçekleştirilmesi gerekir. Ayrıca tayin olunacak birimin öncekiyle aynı birim olması, adli kolluğun uzmanlaşmasının desteklenmesi ve verimliliğin artırılması bakımından önemlidir.¹⁰²

4. Adli Kolluk ve Cumhuriyet Savcıları Görevli Oldukları Soruşturma Bitmeden Tayin Edilmemeli

Adli kolluk personelinin soruşturma verimliliğini düşüren bir başka etken, soruşturmanın yürütülmesi esnasında başka şehre tayin edilmeleridir. Detaylarına hakim olduğu bir soruşturma kapsamındaki delil toplama faaliyeti devam ederken, başka yere tayin olan kolluğun işleri bırakması bir yana, onun yerine atanan başka kimse varsa onun dosya detaylarına işin başından beri soruşturma işlemlerini bilfiil gerçekleştiren personel kadar hakim olması mümkün olamaz. Yeni personel, kendisi soruşturmada görev alana kadar yapılan işlemleri ancak dosya üzerinden takip edebilecektir. O halde baştan beri soruşturmayı ilerleten kolluk personelinin yerinin – kasıtlı olarak görevini eksik veya yanlış yapma hali yoksa- soruşturma bitene kadar

¹⁰⁰ Sicil notu verilmesinin değerlendirme raporuna göre tercih edildiğine dair yorum için bakınız: Çakın (n 95) 57; Fendoğlu, ' "Adli Kolluk" üzerine' (n 79) 242. Adli kolluğun başsavcının rızası olmadan görevden alınamayacaklarının Anayasal bir teminat olarak kabul edilebileceğine dair: Özbek, Doğan ve Bacaksız (n 76) 191; Erem (n 71) 227, 229.

¹⁰¹ Çakın (n 95) 56; Güller (n 77) 262; Polater (n 51) 310-311.

¹⁰² Polater (n 51) 310.

değiştirilmemesi gerekir.¹⁰³ Görev yerinin değiştirilmesi düşünüldüğünde ise mutlaka Cumhuriyet başsavcılığının görüşü alınmalı¹⁰⁴ ve tayini onaylamama yetkisi olmalıdır.

Kanaatimizce savcılar da üstlendikleri soruşturmaları tamamlamadan başka yere atanamamalıdır.¹⁰⁵ Aksi halde soruşturmanın verimliliği düşebilecektir.

5. Savcı ve Adli Kolluğun Uzmanlaşmaları Gereği

Soruşturmaların etkinliği ve başarısı, temelde bilimsel yollarla elde edilen kanıtların kuvveti ile Cumhuriyet savcısı ve kolluk kuvvetlerinin bu delilleri elde etme ve yorumlama kapasitelerine bağlıdır. Olayı çözecek delillere ulaşılabilmesi, suçların işlenme şekilleri, sebepleri, suçlu davranışı, suçlara ilişkin potansiyel delillerin neler olabileceğine ilişkin keskin bir bakış açısı ve dikkat gerektirir. Bu yeteneğin kazanılması da ancak özel eğitimle olabilir.

Cumhuriyet savcısı, hukuku olaya uygulamak için öncelikle olayı tüm yönleriyle ve objektif olarak ortaya koymak zorundadır. Suçların türleri ve unsurları gibi hukuki konularda bilgili olsa da, suçların işlenme şekilleri, potansiyel deliller, bu delillerin elde edilme yöntemleri ile adli kriminalistik konularında bilgisi sınırlı olacağından bu konulardaki mesleki yetkinliklerinin güçlendirilmesi gerekir. Ayrıca savcının kişileri bir suç işlemeye iten sebepler, ilgili suçun sosyal ve psikolojik sebepleri, toplumsal altyapısı gibi suç ortaya çıkarmaya yönelik delilleri yorumlamada destek olacak konularda da vizyonu olması fayda sağlayacaktır. Dolayısıyla savcılar adli kriminalistik ile suç ve delillere ilişkin teknik alanlara ek olarak, kriminoloji, birey ve toplum psikolojisi, sosyoloji, siyaset gibi sosyal bilimlerin hukuk dışındaki diğer branşları hakkında da eğitim almaları önemlidir.¹⁰⁶ O halde savcının zihni ne kadar açık, bilgi ve yeteneği ne kadar fazlaysa, soruşturmanın kapsamlı yapılması ve soruşturmada eksik delil bırakılmaması ihtimali de o kadar yüksek olacaktır.

Adli kolluk personeli ise sahaya inecek, bilgi toplayacak, ifade alacak, gerektiğinde koruma tedbirlerine başvurarak delil toplayacak, savcının olayı tüm yönleriyle ortaya koymasına yardım edecektir. Bu personel, aynı zamanda idari kolluk görevi yapan personel olduğu ve adli kolluk görevine geçmeden önceki tecrübesinde suç önlemeye odaklandığından, suçun işlenmesi sonrasında delillere ulaşma yöntemleri, adli kriminalistik, kriminoloji, suçların unsurları ve bunları kanıtlamanın yolları hakkındaki

¹⁰³ Aynı yönde bakınız: Yenisey, *Kolluk Hukuku* (n 54) 428.

¹⁰⁴ Polater (n 51) 310. Savcının adli kolluğun görevde yükselme, tayin ve disiplini konularında mutlaka söz sahibi olması gerektiğine dair bakınız: Öztürk, Töngür ve Çetintürk, *Ceza Muhakemesi Hukuku Cilt-IV* (n 54) 4458; Kızıllarlan (n 85) 269.

¹⁰⁵ Soruşturma aşamasında görev yapan savcının kovuşturma aşamasında da iddia makamında görev yapmasının davaların etkin surette sonuçlandırılması konusunda büyük bir adım teşkil edeceğine dair bakınız: Sulhi Dönmezer, 'Adli Kolluk ve Yargı Kuruluşları İlişkisi' in Feridun Yenisey (ed), *Adli Kolluk Kuruluş ve Görevleri* (Antalya Barosu 1998) 16.

¹⁰⁶ Çınar (n 75) 320, 322, 324.

teknik bilgisi zayıf kalacaktır.¹⁰⁷ Adli Kolluk Yönetmeliği (md. 9, 10) adli kolluk personelinin hizmet öncesi ve hizmet içi eğitime tabi tutulacağından bahsetse de, eğitimin süresi ve niteliği konusunda bilgi olmaması ve eğitim sonunda yalnızca bir sertifika verilip sınav yapılmaması sebepleriyle, verimliliğinin tartışmalı olduğu kanaatindeyiz. Kanaatimizce ülkemizde de Fransa'da olduğu gibi adli kolluk seçimine ilişkin yazılı sınav ve sözlü mülakat yapılmalı ve bu sınavları hâkim ve savcılar değerlendirmelidir.¹⁰⁸

Açıklanan sebeplerle, soruşturmaların daha etkin yürütülmesi için gerek savcının gerekse adli kolluk personelinin alanlarında uzmanlaşmalarını sağlayacak nitelikli bir eğitim almaları elzemdir.¹⁰⁹

6. Savcı Sayısının Artırılması Gereği

Soruşturmalarla ilişkin karşımıza çıkan diğer bir sorun, AIHM kararları ile Avrupa Konseyi komiserinin 2012 yılı Türkiye raporunda da belirtildiği üzere, bazı savcıların işi kolluk kuvvetlerine terk etmeleri ve kendi başlarına bağımsız bir değerlendirme yapmadan kolluğun getirdiği delil ve bilgileri

¹⁰⁷ Adli kolluk idari kolluğa göre daha farklı bir teknik ve kriminalistik bilgiye ihtiyaç duyduğundan buna göre eğitim verilmesi gerektiğine dair: Güller (n 77) 262. Çakın da bilimsel deliller aşamasına geçilmekte gecikilmiş olması ve yeterli alt yapının bulunmaması sebebiyle kriminalistikten yararlanılamaması sonucu soruşturmaların yetersiz yapıldığından, uzman kolluğa ihtiyaç duyulduğundan, adli polislerin genelde normal polisler arasından seçilen kişiler olup bu konuya hasredilmediklerinden, örneğin baskı altına almaksızın ve müdafii yardımından yararlandırılarak ifade alınması gerektiği için kolluğun ifade alma taktik ve tekniklerini bilmesi gerektiğinden, bunun için de eğitilmesi gerektiğinden bahsetmektedir. Ayrıca yazar adli kolluğun oluşturulmasında hukuk fakültesi veya adalet meslek yüksekokulu mezunlarından yararlanılabileceği düşüncesindedir. Çakın (n 95) 51-52. Adli kolluğun teknik kolluk olduğu ve yalnızca kriminalistik bilgileriyle değil hukuksal bilgilerle de donatılmış olması gerektiğine dair: Erem (n 71) 230.

¹⁰⁸ Pascal Loger, 'Fransa'da Kolluk-Savcılık İlişkileri', in Burcu Ertem (ed) *Avrupa'da ve Türkiye'de Kolluk-Adalet İlişkileri* (Türkiye Adalet Akademisi Yayınları 2006) 158-159.

¹⁰⁹ Yargının delil toplama konusunda karşılaştığı sorunların çözümü noktasında öncelikli sorun kolluğun İçişleri veya Adalet Bakanlığı'na bağlı olup olmaması değildir. Sorun, eğitilmiş uzman kişilerce soruşturmanın yürütülmesidir. 5271 sayılı Kanunla istenen manada adli kolluk kurulmamıştır. Çakın (n 95) 53-54. Adli kolluğun uzmanlaşması gereğine dair ayrıca bakınız: Dönmezer, 'Adli Kolluk ve Yargı Kuruluşları İlişkisi' (n 105) 15; Dönmezer, 'Sentez Raporu' (n 77) 367; Yenisey, *Kolluk Hukuku* (n 54) 428, 436; Polater (n 51) 309; Apaydın (n 54) 81, 83; Ayyıldız (n 54) 302; Öztürk, Töngür ve Çetintürk, *Ceza Muhakemesi Hukuku Cilt-IV* (n 54) 4447, 4458. Avrupa Konseyi Komiseri'nin 2012 yılındaki Türkiye hakkındaki raporunda da adli kolluğun uzmanlaşması ve güçlendirilmesi gerektiğinden bahsedilmektedir: Commissioner for Human Rights of the Council of Europe, 'Report by Thomas Hammarberg', CommDH (2012)2, s. 2, para 136 <<https://rm.coe.int/16806db70f>> erişim 10 Temmuz 2026.

Cumhuriyet savcısının da uzmanlaşması gerektiğine dair bakınız: Canca (n 91) 90; Yenisey, 'Adli Kolluk Kuruluşu ve Modern Soruşturma Teknikleri Konusundaki Yetkileri' (n 76) 338; Ayyıldız (n 54) 303. Öztürk, Töngür ve Çetintürk, *Ceza Muhakemesi Hukuku Cilt-II* (n 76) 1620; Yenisey, *Hazırlık Soruşturması ve Polis* (n 68) 68-69.

derleyip iddianameyle dava açmalarıdır.¹¹⁰ AİHM, savcılarının, olayın oluş şeklini -sanığın sadece aleyhindeki değil lehindeki delilleri de toplayarak-bağımsız şekilde değerlendirmesi gerektiğinden bahsetmektedir.

Ülkemizde ne yazık ki savcılar hem iş yükü¹¹¹ hem de sayılarının yetersizliğinden¹¹² kaynaklı olarak kolluğun tüm adli işlemlerini yönetememektedir. Gerçekten Emniyet ve Jandarmanın toplam 600.000 civarındaki personeline¹¹³ kıyasla ilk derece mahkemelerinde yaklaşık 7000 Cumhuriyet savcısı görev yapmaktadır.¹¹⁴ Savcı ile kolluk kuvvetleri sayıları arasındaki orantısızlık düşünüldüğünde, savcının neden her olayda kolluğa talimat veremediği de anlaşılmış olacaktı.¹¹⁵ Savcı sayılarının artırılması fayda sağlayabilirse de,¹¹⁶ savcının soruşturmayı bizzat yönetme yetkisinin ağır cezayı gerektiren suçlarla sınırlanması, basit suçlar açısından kolluk kuvvetlerinin topladıkları delillerle dava açılmakla yetinilmesi ve orta

¹¹⁰ Commissioner for Human Rights of the Council of Europe (n 109), para 21; Çakın (n 95) 56; Dönmezer, 'Adli Kolluk ve Yargı Kuruluşları İlişkisi' (n 105) 14-15; Bahri Öztürk, 'Adli Kolluk Üzerine Genel Düşünceler' in Feridun Yenisey (ed), *Adli Kolluk Kuruluş ve Görevleri* (Antalya Barosu 1998) 271. Yenisey'e göre soruşturmanın kolluk önünde başlayıp bitmesinin ve savcılarının soruşturma sonucunda sonuç çıkartıp mahkemeye göndermekle yetinmelerinin sebebi, suç araştırmasına ilişkin kriminalistik bilgilerden yoksun olmalarıdır. Savcı teknik ayrıntılarını bilmediği bir işte polisi idare edemez. Bu nedenle uzman savcılar yetiştirilmeli ve suç gruplarına göre ihtisaslaşma yoluna gidilmelidir. Yenisey, *Hazırlık Soruşturması ve Polis* (n 68) 68-69. Savcının suç kolluğunu idaresinin uygulamada kağıt üzerinde kaldığına ve savcılarının soruşturmaları kolluğa havale etmekle yetinip sonunda gerekli sonucu çıkardığına dair benzer değerlendirme için bakınız: Kunter (n 55) 714.

¹¹¹ Savcı ve kolluğun iş yükünün yetersiz soruşturmaya neden olduğuna dair bakınız: Dönmezer, 'Adli Kolluk ve Yargı Kuruluşları İlişkisi' (n 105) 13.

¹¹² Cumhuriyet savcılarının sayılarının azlığı nedeniyle meydana gelen boşluğu kolluğun doldurduğuna, Cumhuriyet savcısının emir ve talimatları ile adli kolluk tarafından soruşturmaların başlatılmasına ilişkin düzenlemelerin nüfusu az olan ilçeler hariç istenen ölçüde uygulanamadığına dair: Apaydın (n 54) 81-82. Aynı yönde bakınız: Ayyıldız (n 54) 295.

¹¹³ EGM 2025 yılı emniyet hizmetleri (336.423) ve diğer hizmet sınıflarında (16.308) görevli toplam personel sayısı 352.731'dir. Emniyet Teşkilat Sendikası, 'EGM 2025 Yılı Personel Sayısı' < https://emniyet.org.tr/ets_belgeler/egm-2025-yili-personel-sayisi/ > erişim 10 Temmuz 2026. 2024 yılı verileri için ayrıca bakınız: Sayıştay Başkanlığı, 'Emniyet Genel Müdürlüğü 2024 Yılı Sayıştay Denetim Raporu' <<https://www.sayistay.gov.tr/reports/download/jkQ2aeDg70-emniyet-genel-mudurlugu> > erişim 10 Temmuz 2026. Raporda emniyet hizmetleri ve diğer hizmet sınıflarında görev yapan toplam personel sayısı: 352.731 olarak tespit edilmiştir. Jandarma Teşkilatının ise 2024 yılı verilerine göre 206.968 personeli vardır. Sayıştay Başkanlığı, 'Jandarma Genel Komutanlığı 2024 Yılı Sayıştay Denetim Raporu' < <https://www.sayistay.gov.tr/reports/download/DJYy85pQwp-jandarma-genel-komutanligi> > erişim 10 Temmuz 2026.

¹¹⁴ Hakimler ve Savcılar Kurulu, 'Türkiye Geneli Hakim Savcı Kadro Durumları' <<https://www.hsk.gov.tr/Eklentiler/22092022112522-09-2022-hakim-savci-durumlaripdf.pdf> > erişim 10 Temmuz 2026.

¹¹⁵ Aynı yönde bakınız: Apaydın (n 54) 62.

¹¹⁶ Aynı yönde bakınız: Apaydın (n 54) 82. Yazar ayrıca hukuk fakültesi mezunlarından oluşacak Cumhuriyet savcısı yardımcılığının oluşturulmasını önermektedir. Aynı yönde bakınız: Yenisey, 'Adli Kolluk Kuruluşu ve Modern Soruşturma Teknikleri Konusundaki Yetkileri' (n 76) 338

ağırlıktaki suçlar açısından kolluğun araştırması sonucu savcının gözetim yetkisinin kabul edilmesi sorunun çözümüne katkı sağlayabilecektir.¹¹⁷

7.Cumhuriyet Savcısı ve Kolluk Arasındaki Koordinasyon Güçlendirilmeli

AİHM kararlarında dile getirilen diğer sorun, Cumhuriyet savcısı ve kolluk koordinasyonunun zayıflığıdır. Benzer bir yorum Avrupa Konseyi Komiseri'nin Türkiye hakkındaki 2012 yılı raporunda da yapılmıştır. Raporda soruşturmaların savcılar tarafından daha iyi koordine edilmesi, savcılarının polis kuvvetlerine delillerin daha iyi toplanması ve soruşturmada sızıntının önlenmesini de içeren açık talimatlar vermesi gerektiği vurgulanmıştır.¹¹⁸

Kolluk Cumhuriyet savcısını amiri gibi görmemekte, savcı da hukukçu olması dolayısıyla kollukla iletişimde zorlanmaktadır. Kolluk sahayı savcıdan, Cumhuriyet savcısı da hukuku kolluktan daha iyi bilmektedir. Savcının kriminalistik ve suçlulukla ilgili saha bilgisine, kolluğun da suçların özellikleri ve yargılamaya ilişkin hukuk bilgisine ihtiyaçları vardır. Etkin bir soruşturma için birbirleri ile etkileşimde olup birbirlerini tamamlamaları ve adalet sisteminin unsurları olarak koordine içinde hareket etmeleri gerekir.¹¹⁹ Her halükarda savcının soruşturmanın genel koordinatörü olduğu unutulmamalıdır.¹²⁰

SONUÇ

Ülkemizde etkin soruşturma bakımından temel sorunlar, soruşturmanın bağımsızlığı ile delil araştırma yetersizlikleri noktasında toplanmaktadır. Kamu görevlilerinin işlediği suçlarda kurum içindeki idari kurulun soruşturma izni vermesi, soruşturmayı yürüten savcının atanma ve tayininin yürütme organının etkisinde olması, soruşturmanın bağımsızlık ve tarafsızlığına gölge düşürmektedir. Bu bağlamda kolluk kuvvetlerinin işlediği iddia olunan suçlar bakımından savcılarının genel olarak soruşturma yapmaktaki isteksizliği dikkati çekmiştir. Delil araştırma yetersizlikleri ise çok çeşitli olup, otopsinin kapsamlı surette gerçekleştirilmeyip raporun ölüm zamanı ve sebebi hakkında bilgi içermemesi, olay yeri incelemesinin yüzeyselliği, parmak izi ve balistik inceleme yetersizlikleri, olayla doğrudan bilgisi olan tanıkların dinlenmemesi, Cumhuriyet savcısının kolluğun getirdiği delillerle ve olay örgüsüyle yetinip olayı kendi zihnine göre yeniden

¹¹⁷ Hafif suçlarda kolluğun davayı doğrudan doğruya mahkemeye getirme yetkisi kabul edilirse savcının yükünün çok azaltılmış olacağına, bazı hallerde adli görev yapan polise işi doğrudan doğruya mahkemeye götürme yetkisini tanımanın Batı ülkelerinde olduğu gibi çok yerinde olacağına dair bakınız: Dönmezer, 'Adli Kolluk ve Yargı Kuruluşları İlişkisi' (n 105) 15; Yenisey, 'Adli Kolluk Kuruluşu ve Modern Soruşturma Teknikleri Konusundaki Yetkileri' (n 76) 338; Polater (n 51) 319-320, 322-323; Fendoğlu, ' "Adli Kolluk" üzerine' (n 79) 242; Yenisey, *Hazırlık Soruşturması ve Polis* (n 68) 95; Yenisey, *Kolluk Hukuku* (n 54) 430.

¹¹⁸ Commissioner for Human Rights of the Council of Europe (n 109) paras 21, 136.

¹¹⁹ Yenisey, 'Adli Kolluk Kuruluşu ve Modern Soruşturma Teknikleri Konusundaki Yetkileri' (n 76) 340; Ayyıldız (n 54) 303; Öztürk, Töngür ve Çetintürk, *Ceza Muhakemesi Hukuku Cilt-IV* (n 54) 4456-4457; Kaya (n 85) 145.

¹²⁰ Çakın (n 95) 56.

oluşturmaması ve ek delil araştırması istememesi gibi sebeplerden kaynaklanmaktadır.

Cumhuriyet savcılarının bağımsızlık ve tarafsızlıklarının güçlendirilmesi ve delil araştırma yetersizliklerinin önüne geçilmesi adalet sisteminin temel hedefi olmalıdır. Bu bakımdan Cumhuriyet savcılarının atanma, tayin ve terfi işlemlerinin yürütme organından ve siyasi etkiden bağımsız bir kurul tarafından yapılması önemli bir kazanım olacaktır. Bunun dışında, suç işlediği iddia olunan devlet görevlilerinin devlet tarafından korunmaması, savcılarının bağımsız soruşturma yapması ve toplumun hukuka bağlı devlet ilkesinden taviz olmayacağına dair güveninin korunması açılarından gereklidir.

Delil yetersizlikleri temel olarak, Cumhuriyet savcısı ve adli kolluk ilişkisindeki sorunlardan kaynaklanmaktadır. Türkiye’de profesyonel ve uzmanlaşmış bir adli kolluğun yoğun çabaya rağmen kurulamamış olması, soruşturma işlemlerinin özensiz, yüzeysel ve gecikmeli yapılmasına sebep olmaktadır. Adli kolluk teorik olarak var olmakla birlikte, idari kolluk görevlerinin adli kolluğa da verilebilmesi, adli kolluğun adli işler haricinde kolluktaki üstlerine karşı sorumlu olmaları, başsavcılarının adli kolluk üzerinde sicil verme yetkilerinin olmaması, atanma ve tayinlerde başsavcılarının söz hakkı bulunmaması adli kolluğun üzerindeki idari etkiyi devam ettirmekte, yalnızca adli görevlere odaklanmasına engel olmakta ve verimliliğini düşürmektedir. Bununla birlikte adli kolluk, idari kolluk personeline hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimler verilerek alınan sertifika sonrası suç takibatiyla ilgili görevleri yapmaya yetkili olmakta, personelin zeka, yetenek ve bilgisini ölçücü herhangi bir seçme sınavı yapılmamaktadır. Adalet Bakanlığı tarafından yapılacak, hâkim ve savcılarının değerlendirme jürisinde yer alacağı bir yazılı ve sözlü sınav mutlaka getirilmelidir.

İdari kolluk sadece İçişleri Bakanlığının görev alanına giren işleri yaparken, adli kolluk ise Adalet Bakanlığının görev alanına giren ancak İçişleri Bakanlığının ilgili güvenlik biriminin verdiği eğitimin de kullanılması gereken adli işleri yapar. Bu sebeple adli kolluğu İçişleri Bakanlığından ayırıp salt Adalet Bakanlığına bağlamak, birlikte yetiştiği idari kolluktan ayırmak mümkün olamamıştır. Adli kolluk, delil toplayabilmek ve failleri yakalayabilmek için İçişleri Bakanlığının verdiği eğitim ve disipline muhtaçtır. Sahayı ve toplumu ancak belli bir süre idari kolluk görevi yaparak tanıyabilir. Bununla birlikte adli görevleri hukuka bağlı surette, savcı ve hâkimin direktifleri altında gerçekleştirmek, suçun unsurlarını bilip kanıtlamak ve yargılamanın neticesi açısından esaslı olan delilleri tespit etmekle yükümlüdür. İçişleri Bakanlığının eğitim ve tecrübe anlamında attığı temellerin üstüne, Adalet Bakanlığının adli kriminalistik ve ceza ve ceza muhakemesi hukuku formasyonunu ekleyerek, adli kolluk personeline çalıştığı yerdeki Cumhuriyet başsavcılığına ve Adalet Bakanlığına karşı sorumlu hale getirmek, yaptıkları işin niteliğine daha uygun olacaktır. Seçme, atama, tayin, terfi gibi işlerde de, bu kimseler eğer adli kolluk olarak çalışmaya devam edeceklerse, Cumhuriyet başsavcısı ve Adalet Bakanlığının söz sahibi olması, meslekteki verimliliği artıracak ve teminat niteliğinde olacaktır. İdari kolluğa geri dönmek isteyenlerin tayinini ise İçişleri Bakanlığı yapabilir. O halde adli kolluğun Adalet Bakanlığı personeli olması şart değildir. Böylelikle otuz senedir iddia edildiği gibi kolluğun bölünmesinin ve ayrılmasının önüne

geçilmiş olacak, aynı zamanda personelin ve soruşturmaların verimliliği de artacaktır.

Adli kolluğun dosya kapsamında gerçekleştirdiği işlemler üzerinde Adalet Bakanlığının denetim yetkisi de artırılmalıdır. Bu bağlamda kolluk dosyasının İçişleri Bakanlığı müfettişleri tarafından değil, Adalet Bakanlığı müfettişleri tarafından incelenmesi, adli işlemlerin hukuka uygunluğunun denetlenmesi ve keyfililiğin önlenmesi bakımından önem arz edecektir. Ayrıca Polis ve Jandarma Kriminal Laboratuvarlarının yaptıkları işin adli iş olması dolayısıyla, Adalet Bakanlıklarına devri veya Adalet Bakanlığınca denetimi düşünülebilir. Nitekim kriminal laboratuvarlarının gördükleri işin niteliği, Adalet Bakanlığına bağlı Adli Tıp Kurumununkinden farklı değildir. Her halükarda tüm adli işler üzerinde, bu adli işleri yapan kişi veya kurumların bağlı olduğu Bakanlık fark etmeksizin, Adalet Bakanlığının denetim yapmasının işin doğası gereği olduğunu kabul etmek gerekir.

Savcıların soruşturma işlemlerini kolluğa bırakması ve kendi düşünce şekline göre olayı kurgulamayıp delil araştırması yapmadan kolluğun topladığı delillerle dava açması diğer önemli bir sorundur. Savcıların yetersiz sayıda olması ve iş yükü fazlalığı bu sorunun sebeplerinden biridir. Savcı sayısı artırılmalıdır. Kolluğun savcıdan talimat alma yükümlülüğü, basit suçlar açısından hafifletilmelidir. Ayrıca savcılara adli kriminalistik, suç işleme yöntemleri, suçlara göre belirleyici nitelikteki deliller, sosyal bilimlerin hukuk dışındaki bazı alanları ve kolluk yönetimi konularında eğitimler verilmelidir. Bu sayede savcılar da uzmanlaşacak, aynı zamanda kollukla ilişkileri gelişecektir. Savcıların hukukçu olsalar da suçun çözülmesi konusunda kollukla bir takım olduklarını kabul etmeleri gerekir. Adli kolluk personelinin de sınav kontrolüne tâbi bir eğitimle uzmanlık düzeyinin yükseltilmesi bu kabulü kolaylaştıracaktır.

Etkin soruşturma ilkesi, bağımsız merciiler tarafından bilimsel standartlara ve akla uygun yöntemlerle vakit geçirilmeden kapsamlı bir araştırma yapıp delil toplanmasını gerektirir. Bu faaliyeti gerçekleştiren savcı ve kolluğun ilişkilerinin ve koordinasyonunun kuvvetlendirilmesi, soruşturmaların hukuka bağlılığını sağlamak ve delil elde etmede etkili olmak açılarından önemlidir. O halde bağımsız ve uzman savcıların, tayin-terfi güvencelerine sahip uzman adli kollukla birlikte göreve adanmışlık bilinci ile çalışmaları, soruşturmaların etkinliğini artırmak ve yargılamaların makul sürede isabetli kararlarla tamamlanmasını sağlamak açılarından hayati öneme sahiptir.

KAYNAKÇA

Apaydın C, 'Ceza Hukuku Sisteminde Savcı ve Kolluk Arasındaki İlişki', in Nur Centel (ed), *Ceza Muhakemesi Hukukunda Güncel Konular* (On İki Levha Yayıncılık, 2015) 53-85.

Artuk M E, Gökçen A ve Yenidünya A C, *Gerekçeli Ceza Kanunları* (Alkım Yayınları 1999).

Avrupa Konseyi, 'Avrupa Savcıları Konferansı: Savcılar için Etik ve Davranış Biçimlerine İlişkin Avrupa İlkeleri "Budapeşte İlkeleri"' <<https://www.hsk.gov.tr/Eklentiler/Dosyalar/d28e036f-72e3-4db7-a602-b86c198eb73c.pdf> > erişim 10 Temmuz 2026.

Aydın N ve Demir T, 'Emniyet Hizmetlerinin Sunumunda Düalist Yapı Sorunsalı: Adli ve İdari Kolluk' (2022) 9 Kütahya Dumlupınar Üniversitesi İİBF Dergisi 19-46.

Ayyıldız H, *Ceza Muhakemesinde Adli Kolluk ve Soruşturmadaki Rolü* (Yetkin Yayınları 2022).

Bahadır O, *Yaşama Hakkı* (Seçkin Yayınları 2015).

Boşgelmez A, 'Bir Adli Organ Olarak Savcılık' in Türkiye Barolar Birliği (ed) *Bir Adli Organ Olarak Savcılık* (Türkiye Barolar Birliği Yayınları 2006) 219-248.

Canca A N, 'Adli Kolluk, Kuruluş ve Görevleri', in Feridun Yenisey (ed), *Adli Kolluk Kuruluş ve Görevleri* (Antalya Barosu 1998) 83-91.

Centel N ve Zafer H, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, (20 Baskı, Beta Yayıncılık 2021).

Centel N, 'Adil Yargılanma Hakkı ve Savcının Tarafsızlığının Güvencelenmesi' in Nur Centel (ed.) *Ceza Muhakemesi Hukukunda Güncel Konular* (On İki Levha Yayıncılık 2015) 87-113.

Centel N, 'Bir Adli Organ Olarak Savcılık' in Türkiye Barolar Birliği (ed) *Bir Adli Organ Olarak Savcılık* (Türkiye Barolar Birliği Yayınları 2006), 186-218.

Commissioner for Human Rights of the Council of Europe, 'Report by Thomas Hammarberg', CommDH (2012)2, < <https://rm.coe.int/16806db70f> > erişim 10 Temmuz 2026.

Çakın A, 'Ceza Adalet Sisteminin Etkinliği Açısından Adli Kolluğun Gerekliliği ve Geliştirilmesi', in Burcu Ertem (ed.) *Avrupa'da ve Türkiye'de Kolluk- Adalet İlişkileri* (Türkiye Adalet Akademisi Yayınları 2006) 41-57.

Çınar A R, 'Bir Adli Organ Olarak Savcılık' in Türkiye Barolar Birliği (ed) *Bir Adli Organ Olarak Savcılık* (Türkiye Barolar Birliği Yayınları 2006) 311-338.

Demir Koşar G C, *Yaşam Hakkı ile İşkence ve Kötü Muamele Yasağı Kapsamında Cezasızlık Sorunu* (Seçkin Yayıncılık 2021).

Dönmezer S, 'Adli Kolluk ve Yargı Kuruluşları İlişkisi' in Feridun Yenisey (ed), *Adli Kolluk Kuruluş ve Görevleri* (Antalya Barosu 1998) 9-16.

Dönmezer S, 'Sentez Raporu', in Feridun Yenisey (ed), *Adli Kolluk Kuruluş ve Görevleri* (Antalya Barosu 1998) 365-369.

Dukanovic A, 'The Obligation to Conduct an Effective Investigation-International Standards and Practice' (2025) XVI 3 CRIMEN 365-382.

Duvan A Ö, 'Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi 2. Maddesi Çerçevesinde Yaşam Hakkının Korunmasında Devletin Yükümlülüğü' (2018) 24(2) Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi 660-681.

Dündar A N, 'Ülkemizde Adli Kolluk Tasarı ve Yaklaşımları', in Feridun Yenisey (ed) *Adli Kolluk Kuruluş ve Görevleri* (Antalya Barosu 1998) 101-114.

Emniyet Teşkilat Sendikası, 'EGM 2025 Yılı Personel Sayısı' <https://emniyet.org.tr/ets_belgeler/egm-2025-yili-personel-sayisi/> erişim 10 Temmuz 2026.

Erem F, *Diyalektik Açısından Ceza Yargılaması Hukuku* (6. Baskı, Işın Yayıncılık 1986).

Eşmeli B, 'Adli Kolluk-İdari Kolluk Ayrımı Bağlamında Türkiye'de Suç Kolluğu' (Yüksek lisans tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 2023).

Fendoğlu H T, "Adli Kolluk" Üzerine' (1997) 23(3) Yargıtay Dergisi 229-242.

Fendoğlu H T, İnsan Hakları ve Adli Kolluk, (1998) 6(1-2) Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 113-123.

Gökçen A, Balcı M, Alşahin M Emin ve Çakır K, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (6. Baskı, Adalet Yayınevi 2022).

Güller A, 'Türkiye'de Kolluk Tartışmalarına Farklı Bir Bakış: Anayasa Mahkemesinin Bireysel Başvuru Kararları Işığında Adli ve İdari Kolluğun Ayrı Teşkilatlanmasının Değerlendirilmesi' (2025) 83(1) İstanbul Hukuk Mecmuası 237-285.

Hakimler ve Savcılar Kurulu, 'Bangolar Yargı Etiği İlkeleri' <<https://www.hsk.gov.tr/Eklentiler/Dosyalar/4a92e0cc-e94b-4912-aaf9-5dfc5b885e98.pdf>> erişim 10 Temmuz 2026.

Hakimler ve Savcılar Kurulu, 'Türkiye Geneli Hâkim Savcı Kadro Durumları' <<https://www.hsk.gov.tr/Eklentiler/22092022112522-09-2022-hakim-savci-durumlaripdf.pdf>> erişim 10 Temmuz 2026.

Hakimler ve Savcılar Kurulu, 'Yargı Etiği' <<https://www.hsk.gov.tr/yargi-etigi>> erişim 10 Temmuz 2026.

Hoşgöl B, *Etkin Soruşturma Yükümlülüğü* (Seçkin Yayıncılık 2019).

HSK, 'Türkiye Geneli Hâkim ve Savcı Kadro Durumları' <<https://www.hsk.gov.tr/Eklentiler/22092022112522-09-2022-hakim-savci-durumlaripdf.pdf>> erişim 10 Temmuz 2026.

İçel K, 'Savcılar İçin Etik ve Davranış Biçimlerine İlişkin Avrupa Esasları "Budapeşte İlkeleri" Işığında Savcıyı Ret Sorunu' (2008) 7(14) İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 25-33.

Karakehya H ve Arabacı M, 'Cumhuriyet Savcısının Hukuki Statüsü, Muhakemedeki Taraf Pozisyonu ve İspat Yükünün Bulunması Üzerine.' (2016) 65(4) Ankara Üni. Hukuk Fak. Dergisi 2059-2081.

Kaya A, *Cumhuriyet Savcısının Etkin Soruşturma Yapma Görevi* (Seçkin Yayıncılık 2020).

Keser H, 'Bireysel Başvuru İçtihatlarında Yaşam Hakkının Usuli Boyutu: Etkili Soruşturma Yükümlülüğü' (2022) 12(2) AkdHFD 411-437.

Kızıllarslan H, *Ceza Muhakemesi Hukuku Cilt I* (Adalet Yayınevi 2025).

Kunter N ve Yenisey F, *Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku: Birinci Kitap- Ceza Muhakemesinin Genel Hükümleri* (12. Baskı, Beta Yayıncılık 2002).

Kunter N, *Muhakeme Hukuku Dalı olarak Ceza Muhakemesi Hukuku* (8. Baskı, Kazancı Hukuk Yayınları 1986).

Loger P, 'Fransa'da Kolluk-Savcılık İlişkileri', in Burcu Ertem (ed) *Avrupa'da ve Türkiye'de Kolluk-Adalet İlişkileri* (Türkiye Adalet Akademisi Yayınları 2006) 157-160.

Özbek V Ö, Doğan K ve Bacaksız P, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (17. Baskı, Seçkin Yayınları 2024).

Özdemir B, 'Adli Kolluğun Görev ve Yetkilerinde Yaşanan Problemler ve Adli Kolluk Kurulması: İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nün Bakış Açısı' (Yüksek lisans tezi, Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü 2009).

Öztürk B, 'Adli Kolluk Üzerine Genel Düşünceler' in Feridun Yenisey (ed), *Adli Kolluk Kuruluş ve Görevleri* (Antalya Barosu 1998) 269-273.

Öztürk B, Tezcan D, Erdem M R, Alan E, Gezer Ö S, Saygılar Y F, Tütüncü E E, Özaydın Ö ve Can Tok M, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (11. Baskı, Seçkin Yayıncılık 2024).

Öztürk B, Töngür A R ve Çetintürk E, *Ceza Muhakemesi Hukuku Cilt-IV* (Seçkin Yayıncılık 2026).

Öztürk B, Töngür A R ve Çetintürk E, *Ceza Muhakemesi Hukuku Cilt-II* (Seçkin Yayıncılık 2026).

Polater Y Z, 'Adli Kolluk- Savcı İlişkisi ve Soruşturmalara Etkisi' (2015) 120 TBB Dergisi 289-324.

Sayıştay Başkanlığı, 'Emniyet Genel Müdürlüğü 2024 Yılı Sayıştay Denetim Raporu' <<https://www.sayistay.gov.tr/reports/download/jkQ2aeDg70-emniyet-genel-mudurlugu>>

Sayıştay Başkanlığı, 'Jandarma Genel Komutanlığı 2024 Yılı Sayıştay Denetim Raporu' <<https://www.sayistay.gov.tr/reports/download/DJYy85pQwp-jandarma-genel-komutanligi>> erişim 10 Temmuz 2026.

Soyer Güleç S, 'Ceza Muhakemesi Hukukunda Soruşturmanın Etkinliği İlkesi ve Takipsizlik Kararları Üzerindeki Etkisi' (2013) 15 Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 1393-1464.

Şahin C ve Göktürk N, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (15. Baskı, Seçkin Yayıncılık 2024).

TBMM, 'Adli Kolluk Kanun Teklifi' <<https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D24/Y4/T2/WebOnergeMetni/a2e2b019-b649-4dc2-9817-elbd41f95ec0.pdf>> erişim 10 Temmuz 2026.

TBMM, 'Adli Kolluk Kanun Teklifi' <<https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D26/Y1/T2/WebOnergeMetni/538ccd5b-6073-455b-8fd3-6beef0152ddf.pdf>> erişim 10 Temmuz 2026.

TBMM, 'Adli Kolluk Kanun Teklifi' <<https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D27/Y2/T2/WebOnergeMetni/9afad5f0-4499-4a3eaf77-56b2a7f1a6b6.pdf>> erişim 10 Temmuz 2026.

Tosun Ö, 'Suç Kolluğu' (2011) 6(9) İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi 3-18.

Tüner İ, *Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında Devletin Öldürmeme Yükümlülüğü* (Seçkin Yayınları 2021).

Ünver Y ve Hakeri H, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (23. Baskı, Adalet Yayınevi 2024).

Yavuz H A ve Bölükoğlu İ D, 'Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihatlarında Yaşam Hakkı Bağlamında Etkin Soruşturma Yükümlülüğü' (2025) 229 THD 156-173.

Yenisey F ve Nuhoglu A, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (11. Baskı, Seçkin Yayıncılık 2023).

Yenisey F, 'Adli Kolluk Kuruluşu ve Modern Soruşturma Teknikleri Konusundaki Yetkileri', in Feridun Yenisey (ed), *Adli Kolluk Kuruluş ve Görevleri* (Antalya Barosu 1998) 323-364.

Yenisey F, *Hazırlık Soruşturması ve Polis* (3. Baskı, Beta Yayınları 1993).

Yenisey F, *Kolluk Hukuku* (2. Baskı, Beta Yayıncılık 2015).

Zafer H, 'Türk Ceza Adalet Sisteminde Savcılığın Hukuki Statüsü', in Nur Centel (ed.) *Ceza Muhakemesi Hukukunda Güncel Konular* (On İki Levha Yayınları 2015) 1-26.

Mahkeme Kararları

Adalı v Turkey App no 38187/97 (ECtHR, 31 March 2005).

Armani da Silva v the United Kingdom App No 5878/08 (ECtHR, 30 March 2016).

Aslakhanova and Others v Russia App nos 2944/06 and 8300/07, 50184/07, 332/08, 42509/10 (ECtHR, 18 December 2012).

Ataykaya v Turkey App no 50275/08 (ECtHR, 22 July 2014).

Başbilen v Turkey App no 35872/08 (ECtHR, 26 April 2016).

Çelikkilek v Turkey App no 27693/95 (ECtHR, 31 May 2005).

Dink v Türkiye Basv no 2668/07, 6102/08, 30079/08, 7072/09 ve 7124/09 (AİHM, 14 Eylül 2010, Türkçe özet çeviri).

Durmaz v Turkey App no 3621/07 (ECtHR, 13 November 2014).

Emin Aydın (2) [2. B.], B. No: 2013/3178 (AYM, 25/6/2015).

Er and Others v Turkey App no 23016/04 (ECtHR, 31 July 2012).

Ergi v Turkey App no 66/1997/850/1057 (ECtHR, 28 July 1998).

Giuliani and Gaggio v Italy App no 23458/02 (ECtHR, 24 March 2011).

Gül v Turkey App no 22676/93 (ECtHR, 14 December 2000).

Güleç v Turkey App no 54/1997/838/1044 (ECtHR, 27 July 1998).

Hugh Jordan v the United Kingdom App no 24746/94 (ECtHR, 4 May 2001).

Kaya v Turkey App no 158/1996/777/978 (ECtHR, 19 February 1998).

Kelly and Others v the United Kingdom App no 30054/96 (ECtHR, 4 May 2001).

Koku v Turkey App no 27305/95 (ECtHR, 31 May 2005).

Mahmut Kaya v Turkey App no 22535/93 (ECtHR, 28 March 2000).

McCann and Others v the United Kingdom App no 18984/91 (ECtHR, 27 September 1995).

McKerr v the United Kingdom App no 28883/95 (ECtHR, 4 May 2001).

Oğur v Turkey App no 21594/93 (ECtHR, 20 May 1999).

Ramsahai and Others v the Netherlands App no 52391/99 (ECtHR, 15 May 2007).

Salman v Turkey App no 21986/93 (ECtHR, 27 June 2000).

Tanrıkulu v Turkey App no 23763/94 (ECtHR, 8 July 1999).

Tepe v Turkey App no 27244/95 (ECtHR, 9 May 2003).

Timurtaş v Turkey App no 23531/94 (ECtHR, 13 June 2000).

Y CGK E: 2007/83 K: 2007/244 KT: 20.11.2007.